

De Gamlas Hem i Tammerfors r.f.

Vanhain Koti Tampereella ry.

1898-1998

Johanna Wassholm

FÖRORD

De Gamlas Hem i Tammerfors r.f. -
Vanhain Koti Tampereella r.y. har
verkat i ett helt sekel.

Inför Hemmets 100-årsdag beslöt
föreningens direktion att låta samla
möjligast många fakta om Hemmets
långa verksamhet samt ge en bild av
hur livet i Hemmet tedde sig under
olika skeden.

Uppdraget gavs åt fil.mag. Johanna
Wassholm och resultatet av hennes
arbete föreligger här.

Tammerfors, augusti 1998

Lennart Doepel
direktionens ordförande

Innehållsförteckning:

FÖRORD	1
EN IDÉ BLIR VERKLIGHET.....	5
Idéns ursprung	5
Grundandet av föreningen	6
Insamling av penningmedel	8
BYGGANDET AV HEMMET	10
Problematiken med ritningarna	10
Byggnadsprocessen	12
Det färdiga Hemmet	14
VERKSAMHETEN KÖR IGÅNG	16
Förberedelser	16
Personalen	16
De första pensionärerna	18
Invigningen	21
DEN FÖRSTA FÖRESTÅNDARINNAN	21
Schismen med föreståndarinnan	21
FÖRSTA VÄRLDSKRIGET - DE SVÅRA ÅREN	25
Ekonomiska problem	26
Frihetskriget	27
MELLANKRIGSTIDEN	28
Penningproblem	30
Diskussionerna om tomten	32
KRIG OCH ÅTERHÄMTNING	33
Två krig	33
Återhämtnings tid	36
1950-TALET	37
LIVET I DET GAMLA HEMMET	38
Fritid och socialt umgänge	38
Måltider och matlagning	41
Gårdskarlens tunga värv	41
MODERNARE TIDER	43
Sjukvård	44
Moderna tider - omodernt Hem	45
STÄLLNINGSTAGANDEN	46
Diskussioner och planer	47
Avtalet med Perusyhtymä	49
Stadens tväromvändning	50
DET GAMLA HEMMETS ÖDE	52
Arkitektoniskt värde	52
Framtida verksamhet	52
EN NY ERA INLEDS	53
Övergången	54
Hemmets centrala läge	56
Samarbetet med Koskikoti	57
NUTID OCH FRAMTID	58
FÖRTECKNINGAR	60
Föreningens hedersmedlemmar 1898-1998	60
Föreningens ordföranden 1898-1998	61
Föreningens vice-ordföranden 1898-1998	61
Föreningens kassörer/förmögenhetsförvaltare 1898-1998	62
Föreningens sekreterare 1898-1998	62
Direktionens ordinarie medlemmar 1898-1998	63
Suppleanter i direktionen 1898-1998	64
Föreståndarinnor 1905-1998	65
Pensionärer i det gamla Hemmet 1905-1982	66
Pensionärer i det nya Hemmet 1982-1998	69

EN IDÉ BLIR VERKLIGHET

Idéns ursprung

Den 14 november år 1898 grundades i samband med ett möte på drätselkontoret i Tammerfors officiellt föreningen *De Gamlas Hem i Tammerfors*, på finska *Vanhain Koti Tampereella*. Föreningens syfte och mål var enligt stadgarna att åt *ålderstigna värnlösa och aktningvärda fruntimmer af ståndpersoneklassen i Tammerfors stad emot lindrig afgift bereda ett hem, där bostad jämte kost och vård dem tillhandahålles*.

En grupp kvinnliga ståndspersoner i Tammerfors hade diskuterat om att grunda en dylik förening redan i närmare ett årtionde. Vålgörenhet hade blivit en oskiljaktig del av sekelskiftets borgerliga ideal. Kvinnorna nöjde sig inte längre med att sitta hemma sysslolösa, utan ville spela en aktiv roll i samhället. Då tiden inte ännu var mogen för kvinnor med ståndspersonestatus att delta i förvärvslivet, koncentrerade man sig i stället på vålgörenhet.

Tanken på ett hem för äldre kvinnor ur ståndspersonklassen var på intet sätt originell, utan man kan snarare säga att grundandet av dylika hem låg i tiden. Till Finland torde idén ha kommit från Sverige och Stockholm, där ett första hem hade grundats redan på 1860-talet. Hemmet i Åbo började sin verksamhet år 1885, och även i Helsingfors hade ett motsvarande hem grundats.

Ett första steg mot grundandet av ett hem i Tammerfors togs år 1892, då en grupp kvinnor organiserade sig i *Syföreningen för pauvres honteux*. Inom denna förening grundades en underavdelning vars verksamhet gick ut på att få till stånd ett hem. Redan nu satte man igång med att samla in pengar för ändamålet.

Vad initiativtagarna ville, var att erbjuda ett hem för äldre välbärgade kvinnor, som befann sig i en bekymmersam ekonomisk situation, men skämdes över att söka hjälp hos släktingar eller bekanta. Denna grupp av kvinnor, som hade levt sitt liv som ståndspersoner, men som ändå var i behov av hjälp, kallades allmänt för *pauvres honteux*, ett franskt uttryck som i fri översättning till svenska betyder *blygsamma fattiga*.

Man bör ta i beaktande att man levde i en tid då inget pensionssystem existerade, och då det inte fanns åldringshem i den bemärkelse vi känner dem idag. Åldringar som inte hade råd att försörja sig själv hamnade vanligtvis på fattighuset, där mentalsjuka, föräldralösa barn och andra socialt missgynnade individer levde tillsammans i förhållanden som ofta kan beskrivas som odrägliga. Att hamna på fattighuset var en av de största förnedringar en människa kunde råka ut för.

Att en kvinna ur ståndspersonklassen skulle ha hamnat på fattighuset var otänkbart¹, men det fanns många kvinnor som var ogifta eller änkor, och därför var i behov av en plats där de till rimliga levnadskostnader kunde tillbringa sina sista levnadsår. Utan försörjare hade alla kvinnor inte råd att bo kvar i en lägenhet som motsvarade den levnadsstandard de hade vant sig vid. En del hade visserligen släktingar de kunde bo hos, men ville kanske inte leva med känslan att känna sig som en börda för dessa, medan andra inte hade några släktingar alls på orten.

För dessa kvinnor skulle ett hem vara en välkommen lösning på bostadsproblemet. Det var knappast heller en tillfällighet att det var just kvinnor av samma samhällsklass som först väckte hela idén. För dem kändes saken mer angelägen än för någon annan därför att de själva en dag i framtiden kunde tänkas befinna sig i en situation där de var i behov av ett dylikt hem. Men först måste alltså föreningen grundas och huset byggas.

Grundandet av föreningen

Förverkligandet av Hemmet kom konkret igång den 11 januari 1898, då initiativtagarna samlades till ett gemensamt möte. Från denna dag härstammar också föreningens första bevarade mötesprotokoll. Bland de närvarande utsåg man en kärntrupp som fick i uppgift att göra upp ett förslag till stadgar för den blivande föreningen. Till gruppen hörde fruarna Ina Björkell och Sigrid Blom samt herrarna Lars Johan Hammarén, H. Liljeroos och Ossian Procopé. De övriga närvarande var fruarna Ellen Clayhills, Ljuba Durchman, Anna Enqvist, Amanda Hakulin, Olga Idman och Elsa Solin, samt herrarna C. W. Åkerlund och L. F. Calonius.

¹ Ännu långt in på 1900-talet uppfattades ålderdomshemmen som något som hängde ihop med fattigvården. På 1930-talet började visserligen en del förmögnare personer frivilligt hyra in sig på ålderdomshem, men först långt efter andra världskriget blev ålderdomshem något som var en självklarhet för alla samhällsklasser.

Lars Johan Hammarén
Styrelseordförande 1898-1906

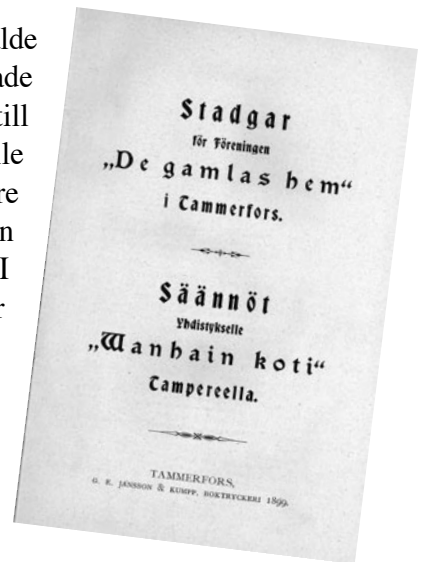
Sigrid Blom
Styrelseordförande 1907-1917

Lars Johan Hammarén. Fotograf Daniel Nyblin. Tammerfors stadsmuseums bildarkiv
Sigrid Blom. Fotograf Mats Hansen. Tammerfors stadsmuseums bildarkiv

I början av april samlades kärntruppen hemma hos fru Björkell för att utarbeta ett förslag till stadgar, och litet över en månad senare, den 15 maj, godkändes stadgarna enhälligt av de övriga initiativtagarna. Den 23 augusti fick man av läns guvernören grönt ljus för grundandet av föreningen, och dess stadgar stadfästes. Den 14 november 1898 hade man kommit så långt att initiativtagarna samlades för att officiellt grunda föreningen. I protokollet nämns att de närvarande beslöt att *bilda sagda förening att gälla från och med denna dag ävensom att inbjuda därtill hugade personer att biträda föreningens ändamål genom att bliva ledamöter i den samma.*

Vid det stiftande mötet i november valde föreningen en interimsdirektion som ansvarade för föreningens verksamhet ända fram till årsmötet år 1900. Enligt stadgarna skulle direktionen bestå av tre kvinnliga och tre manliga medlemmar, som bland sig valde en ordförande, en sekreterare och en kassör. I det första valet som skedde med slutna sedlar invaldes fruar Ina Björkell, Olga Idman och Anna Enqvist samt herrar L.J. Hammarén, H. Liljeroos och Ossian Procopé till direktionen. Till direktionens första ordförande valdes enhälligt kommerserådet Hammarén, till kassör fru Enqvist, och till sekreterare vicehäradshövding Procopé.

Insamling av penningmedel

I den nygrundade föreningens ideologi ingick tanken att det färdiga Hemmets löpande utgifter i huvudsak skulle täckas med de årsavgifter pensionärerna skulle avlägga. Innan man kom så långt, måste man dock på sätt eller annat samla ihop tillräckligt med pengar för att överhuvudtaget kunna bygga ett hem. Sätten på vilka medlen för byggandet samlades in kan i huvudsak indelas i två kategorier; dels i de inkomster man fick från medlemsavgifter och föreningsmedlemmarnas frivilliga arbete, dels i de donationer och testamenten föreningen fick emotta av privatpersoner.

Redan två år före det officiella grundandet av föreningen hade man börjat samla in medlemsavgifter av personer som ville understöda initiativet. År 1896 hade över 100 intresserade personer tecknat sina namn på föreningens listor. Dessa var alla kvinnor. Medlemmarna kunde välja mellan att betala en mindre årlig medlemsavgift, vilken till en början var fem mark, eller alternativt betala en större engångsavgift som gav dem livslångt medlemskap i föreningen. Ett livslångt medlemskap fick man till en början för hundra mark.

Andra sätt att aktivt samla in pengar var att ordna lotterier och basarer samt soiréer. Välbesökta soiréer ordnade föreningen åtminstone åren 1903 och 1904. De inkomster man fick genom dylik verksamhet kan dock närmast betecknas som symboliska, eftersom den ekonomiska vinsten i förhållande till arbetsmängden var mycket liten. Däremot ska man inte undervärdera den publicitet föreningen och dess strävanden fick genom verksamheten. Utan frivilligt arbete hade man knappast fått emotta de testamenten och donationer som slutligen möjliggjorde byggandet av Hemmet.

Det framgick nämligen så småningom att det fanns en hel mängd prominenta personer i staden som var välvilligt inställda till föreningens projekt. Donationer och testamenten av privatpersoner kom för årtionden framåt att spela en avgörande roll i föreningens ekonomi.

Eftersom donationerna spelade en så viktig roll, är det skäl att nämna de första betydande donatorerna vid namn. Man bör ta i beaktande, att dessa personer inte kunde vara säkra på att Hemmet överhuvud skulle förverkligas, då de gjorde sina donationer respektive testamenten. Trots osäkerheten trodde de på projektet och ansåg det vara så viktigt, att de var beredda att ta en risk och stöda det ekonomiskt.

Bland de första större donatorerna var herrskapet Hammarén. Redan före sitt officiella grundande emottog föreningen *med tacksamhet* en gåva på 25 000 mk, som herrskapet hade donerat med anledning av sitt silverbröllop. Kommerserådet Hammarén var för övrigt en av de största entusiasterna bakom hela projektet, och han fungerade också som föreningens första direktionsordförande.

Sitt första testamente emottog föreningen av fru Wiktorina Engström, som hade avlidit en tid före grundandet av föreningen. Fru Engström hade utan att specificera vad pengarna skulle användas efterlämnat den blivande föreningen ett testamente på 15 000 mk *för byggandet av ett hem*.

Välbehövliga bidrag fick föreningen också emotta av sin föregångare, *Syföreningen för pauvres honteux*. I samband med grundandet av De Gamlas Hem meddelade syföreningens ordförande Anna Enqvist nämligen att den avdelning inom föreningen som hade arbetat för åstadkommandet av ett hem nu skulle upplösas. Syföreningens förmögenhet, som uppgick till 69 000 mk, överläts i sin helhet till den nya föreningen. De Gamlas Hem hade nu en förmögenhet på över 100 000 mark, och man kunde skrida till konkreta åtgärder för byggandet av Hemmet.

BYGGANDET AV HEMMET

Själva byggandet av Hemmet blev en lång process, som i sin helhet tog närmare sju år i anspråk. Byggnadsprocessen påbörjades redan år 1899, året efter grundandet av föreningen, men först hösten 1905 kunde de första pensionärerna flytta in i det färdiga Hemmet.

Byggnadsprocessen inleddes med att föreningen hos stadens myndigheter anhöll om att få överta den tomt i sjätte stadsdelen nära Pyynikki, som i den dåvarande stadsplanen hade reserverats för uppförandet av ett åldringshem. I mars 1899 beslöt stadens magistrat att denna vackert och centralt belägna tomt i Eteläpuisto, med adressen Eteläpuisto 4, skulle överlätas till De Gamlas Hem.

När man väl hade tillgång till en tomt, gällde det för direktionen att göra upp en detaljerad kostnadsplan samt skaffa ritningar för bygget. Uppgiften att göra upp ritningarna överläts utan vidare diskussion till en av föreningens stiftande medlemmar, herr F. L. Calonius. Calonius var arkitekt till yrket, och hade redan tidigare *godhetsfullt lofvat åtaga sig uppdraget*. Tillsvidare löpte alltså allt som planerat, men snart skulle det visa sig att ritningarna skulle ställa till med stor problematik och fördröja byggandet av Hemmet i en lång tid framöver.

Problematiken med ritningarna

De enda direkta instruktioner direktionen ursprungligen gav Calonius var, att huset skulle byggas i sten. Calonius tolkade instruktionerna fritt, och år 1899 presenterade han sina första ritningar för direktionen. Vid en första behandling godkändes ritningarna till huset i två våningar av direktionen som *ändamålsenliga*. Enligt en kostnads kalkyl som direktionen gjort upp skulle byggandet ha kostat

något mer än Calonius själv hade beräknat, och då föreningens ekonomiska situation vid tidpunkten var instabil, beslöt man att skjuta fram byggandet på obestämd tid.

Följande gång man behandlade frågan, vid årsmötet 1901, hade sedan en del kritiska anmärkningar riktats mot Calonius ritningar. Vad anmärkningarna gällde, eller vem som hade framfört dem, framgår inte. Man kan dock anta, att Calonius' byggnad i rännessansstil och av ritningarna att döma något sjukhusliknande byggnad inte tilltalade i en tid, då moderna jugendbyggnader höll på att byggas i stadens centrum.²

Anmärkningarna resulterade i att direktionen tillsatte en särskild kommitté att granska Calonius ritningar och ge eventuella förbättringsförslag. I kommittén ingick arkitekt Birger Federley, handlande Gösta Sumelius och fru Gärda Klingendahl. Samtidigt beslöt man att ytterligare skjuta fram byggandet på obestämd tid. Som orsak nämnde man den här gången *rådande höga arbetslöner*.

På årsmötet därpå följande år framförde ritningskommittén, till vilken under årets lopp ytterligare arkitekt Lambert Petterson anslutit sig, en del synpunkter beträffande ritningarna som direktion ansåg vara *värda att beaktas*. Direktionen gav nu kommittén i uppgift att utgående från dessa synpunkter göra upp en mera detaljerad plan. I praktiken utarbetades detaljplanen av Birger Federley, som nu fullständigt övergav Calonius' ursprungliga byggnad i nyrenässansstil och i stället ritade ett hus i modern jugendstil.

År 1903 beslöt föreningen att man hade tvekat länge nog. Om man ville få huset byggt inom en överskådlig framtid måste ett definitivt beslut i frågan tas. Vid denna tidpunkt fanns det hela fem förslag att välja mellan. Förutom förslagen av de tidigare nämnda arkitekterna Calonius och Federley hade hela tre förslag lämnats in av arkitekt August Krook. Om Krook hade lämnat in sina förslag på uppdrag av föreningen eller om han gjort det på eget initiativ framgår inte.³

Årsmötet godkände till sist enhälligt Birger Federleys förslag A, även om August Krook vägrade att ge upp hoppet utan föreslog att alternativen ännu skulle presenteras på Tekniska Klubbens sammanträde, där ett definitivt beslut skulle tas. För föreningens del fick frågan dock en gång för alla vara slutdiskuterad; det var Birger Federley som skulle bli byggnadens arkitekt.

² Av dessa kan nämnas de Sumeliuska, Tirkkonenska och Palanderska jugendpalatsen.

³ Federley blev under kommande år en av Tammerfors' ledande jugendarkitekter. August Krook ritade år 1932 tillsammans med Ilmari Ahonen en ny byggnad i stället för den del av Hemmet i Åbo som samma år förstördes i en eldsvåda. Arkitekt Calonius avled i slutet av år 1903.

Byggnadsprocessen

När man nu äntligen hade enats om ritningarna, gällde det att få fram en tillförlitlig kostnadskalkyl. När kalkylen på 125 000 mark var godkänd och innan man hade fått in samtliga offerter på entreprenaden hade ytterligare ett år förflutit. De inkomna entreprenadanbudena var åtta till antalet och varierade mellan allt från 105 800 till 123 900 mark. Föreningen antog det lägsta anbudet, som hade gjorts av tammerforsentreprenören Theodor Schreck. I hans anbud ingick alltihop med undantag av det plank som skulle omgärda tomten.

Våren 1904 kom byggandet av Hemmet äntligen igång. Härefter tycks arbetet ha framskridit med fart och enligt planerna, trots att Theodor Schreck tidvis var sjuk och inte kunde övervaka arbetena personligen. I hans frånvaro leddes arbetena av brodern Georg Schreck. Enligt kontraktet skulle byggnaden stå färdig i juni 1905, men eftersom föreningen därefter ännu måste anskaffa möbler och bygga uthusen, räknade man med att huset skulle vara inflyttningsklart tidigast i början av september samma år.

Officiellt emottogs byggnaden av entreprenören efter en noggrann granskning den 8 augusti 1905, varefter huset brandförsäkrades. I samband med granskningen gjordes några mindre anmärkningar, vilka dock utan vidare godkändes av Schreck, som omedelbart lovade åtgärda bristerna. Det var frågan om att korrigera små fel som kunde ställa till med praktiska besvär då huset var i användning. Som ett exempel kan nämnas att dörren till ett av internrummen skulle ändras så att den öppnades inåt i stället för utåt *för att undvika kollision med dörrarna till de angränsande rummen.*

Ett år efter mottagandet av huset utförde föreningen ytterligare en slutgranskning av byggnaden, eftersom man ville få en uppfattning om hur huset hade stått sig i användning. Ännu fann man en hel del småfel som man krävde att skulle åtgärdas, men därefter befriades Schreck från de borgensförbindelser han hade presterat då han tog emot entreprenaden.

Även om själva byggnaden äntligen var färdig, återstod det mycket att göra utomhus. Tomten var stor och vildvuxen och uthusen

måste byggas. Hösten 1906 uppfördes ett plank runt tomten enligt ritningar av Birger Federley. Under de närmast följande åren byggdes gångvägar och en iskällare samt planterades träd och växter som stadens plantskolor donerat.

Det färdiga Hemmet

Då Birger Federley ritade Hemmet var hans tanke att rita en byggnad som skulle påminna så mycket om ett *vanligt* hem som möjligt, och det lyckades han rätt bra med. Hemmet saknar till stor del de anstaltliknande drag som är typiska för sekelskiftets åldringshem. Sett ur ett senare perspektiv kan man vara glad över att det var Federleys och inte Calonius' mera sjukhusliknande ritningar som drog det längre strået när föreningen gjorde sitt beslut.

Trots att Federley under senare år blev en känd jugendarkitekt är Hemmet till sin grundplan inte så nära besläktad med jugendstilen, som vid sekelskiftet var härskande i Tammerfors. Federley hade snarare det engelska enfamiljshuset, *cottage*, som utgångspunkt. I en *cottage*, liksom i Hemmet, är bottenvåningens öppna hall, kök och matsal centrala utrymmen, medan sovrummen befinner sig på andra våningen. I Hemmets fall måste proportionerna jämfört med en *cottage* visserligen förstoras något med beaktande av *familjens* storlek.

Det kvadratformade tegelhuset i två våningar centreras kring en öppen hall som når ända upp till taket, och som får sitt ljus genom ett väldigt kvadratformat takfönster. Takfönstret utgörs av en glasmålning med en yta på hela 64 m². Den dekorativa och färggranna målningen,

som tillverkades på beställning av dekorationsmålaren Jonas Matilainen, föreställer en blomma eller en sol, möjligtvis en solros.

Hallen är byggnadens hjärta kring vilken alla andra utrymmen centreras. I hallen finns flere färggranna kakelungnar, liksom en större

ugn av granit. De olika utrymmena binds samman av valv, som är dekorerade med målningar. De lägre sidoutrymmena bildar trivsamma sällskapshörnor. Den rymliga matsalen med sitt vackra möblemang som planerades av Federley själv, ligger också på bottenvåningen, liksom köket, som har en egen ingång. Därtill finns på bottenvåningen föreståndarinnans och gårdskarlsens bostäder samt några pensionärsrum.

De flesta pensionärsrummen låg på andra våningen. De två våningarna förbinds genom en öppen trätrappa, som när den väl nått ända upp fortsätter som en balustrad kring hallen. Balustraden hålls uppe av ett par träpelare, som är dekorerade med lampor bestående av handblåsta glaskupor. Trappan har därtill en cylinderformad mellanavsats, som kan liknas vid en predikstol. Från trappavsatsen var det behändigt för präster som besökte Hemmet att hålla andaktsstunder för pensionärerna.

Varje pensionär förfogade över ett eget rum utrustat med järnsäng och madrass. I rummen fanns även ett klädskåp samt en kakelugn, som sörjde för uppvärmningen av rummen. På kakelugnen fanns en liten platta på vilken pensionärerna kunde värma en kopp kaffe, men inte tillreda mat i större utsträckning. I rummen fanns inte heller toalett eller ens en lavoar med rinnande vatten. Sängkläder och övriga mindre tillbehör var pensionärernas personliga egendom. I varje rum hängde en kopia av Hemmets ordningsregler samt en förteckning över rummets inventarier.

Hemmets källare användes som lager- och serviceutrymme och för diverse praktiska behov. Där lagrades exempelvis veden, som gårdskarlen dagligen bar upp till varje rum. I källaren fanns också badstugan. Den rymliga vinden däremot användes bland annat för torkning av byke. Såväl en del av källarutrymmena som vinden hyrdes under senare tider ut åt utomstående.

Betraktat utifrån är Hemmet en typisk jugendbyggnad med många delikata detaljer, till exempel ytterdörrens dekorativa postlucka av koppar som föreställer en leende katt. De kvadratformade fasaderna är nästan symmetriska. Det man främst fäster uppmärksamhet vid när man betraktar huset, är de många skorstenarna på byggnadens tak. Varje internrum hade ju en egen kakelugn.

VERKSAMHETEN KÖR IGÅNG

Förberedelser

År 1905 utgjorde en viktig vändpunkt för föreningen, och torde också ha varit ett av de mest intensiva åren i föreningens historia. Fram till nu hade allt arbete och all verksamhet varit inriktat på att få huset byggt, men när man nu hade uppnått målet kunde man börja koncentrera sig på det väsentliga; att erbjuda *ålderstigna, värnlösa och aktningsvärda kvinnor* ett tryggt hem att bo i på sin ålders höst. Efter flere års väntan och planerande kunde man äntligen köra igång med verksamheten på riktigt.

Det fanns dock många frågor föreningens direktion måste ta itu med och bestämma innan Hemmet kunde börja fungera. Att göra upp reglementen och ordningsregler, skaffa möbler till varje rum i det stora huset, hitta en kompetent föreståndarinna och en gårdskar, bestämma internavgifternas storlek, välja ut de första pensionärerna och hålla en invigningsfest var bara några av de uppgifter direktionen stod inför.

Eftersom verksamheten började från noll, ansåg direktionen det vara enklast och ändamålsenligast att skaffa information via Hemmen i Helsingfors och Åbo, vilka redan hade många års erfarenhet av den verksamhet man ämnade inleda. Föreningens blivande ordförande Sigrid Blom kontaktade direktionen för Hemmet i Åbo för att få mer exakta uppgifter om verksamhetens ekonomiska sida och en uppfattning om hur stor årsbudgeten kunde tänkas bli. Gösta Sumelius, som vid sidan av Lars Johan Hammarén var en av de största eldsjälarna bakom hela projektet, brevväxlade å sin sida med direktionsordföranden för föreningen De Gamlas Vänner i Helsingfors, som ivrigt uppmuntrade och stödde tammerforsföreningen i dess strävanden.

Personalen

I diskussionerna med föreningarna i Åbo och Helsingfors poängterade dessa starkt föreståndarinnans avgörande roll när det gällde att få ekonomin att gå ihop. Eftersom det var föreståndarinnans uppgift att se till att hushållningen i Hemmet var så sparsam att budgeten kunde hållas, rådde man direktionen att lägga speciellt stor

vikt vid valet av föreståndarinna. Man rekommenderade att föreningen om det var möjligt skulle anställa en person som tidigare hade ansvarat för hushållet vid någon större lantegendom.

Föreståndarinnans exakta arbetsuppgifter definierades i andra paragrafen av reglementet för De Gamlas Hem på följande sätt:

Tillsynen öfver hemmet handhafves af en ... Föreståndarinna, hvilken eger att vaka öfver ordning och renlighet i hemmet, att hafva tillsyn öfver ekonomin, att föra bok öfver inkomster och utgifter, att upprätta noggrann förteckning öfver det bohag m.m. Som pensionär medför vid inträde i hemmet, att utöfva den uti legostadgan medgifna husbonderätten öfver tjenstepersonalen, äfvensom i öfrigt fullgöra hvad direktionen henne vidare ombetror.

Föreståndarinneplatsen, som lediganslogs genom annonser i tidningarna Aamulehti, Tampereen Uutiset, Tammerfors Aftonblad och Hufvudstadsbladet, lockade hela 33 sökande. Föreningen erbjöd den blivande föreståndarinnan en lön på 500 mark om året ⁴ och fritt uppehälle. Därtill hade hon rätt att förfoga över en omöblerad bostad på två rum i Hemmet, inklusive värme och belysning. Uppsägningstiden var för båda parter tre månader.

De sökande bads inlämna sina ansökningar före slutet av juli månad, men eftersom en del ansökningar var ofullständiga och krävde komplettering, fattade direktionen sitt slutgiltiga beslut först i medlet av augusti. Valet föll på 45-åriga fröken Aina Helena Nordlund, som ursprungligen hade inlämnat endast en muntlig ansökan, men tydligen gjort ett djupt intryck på direktionsmedlemmarna. Nordlund tillträdde posten som Hemmets första föreståndarinna den 1 september 1905, endast två veckor efter sin utnämning.

Efter att ha valt föreståndarinna gällde det att anställa en gårdskar. Till gårdskarrens uppgifter hörde enligt reglementet att sköta om renhållningen *såväl af gata, trottoir och gård samt yttre trapporna som också i vedkällaren, att emottaga och rada in veden, att hugga och klabba veden, att bära upp veden till respektive eldstäder, ... att hjälpa till vid behof i hushållet, vaka och sköta om reparationer, som af honom kunna utföras m.m..* Gårdskarlen hade liksom föreståndarinnan tillgång till en egen bostad i Hemmet. Vanligtvis var gårdskarlen gift och hade barn, och hela familjen hjälptes åt med att sköta sysslorna. Som Hemmets första gårdskar anställde föreningens direktion arbetaren Antti Emil Katajisto.

⁴ För jämförelsens skull kan nämnas att föreståndarinnan vid Hemmet i Helsingfors samma år åtnjöt en lön på 800 mark i året.

Vid sidan av föreståndarinnan och gårdskarlen hörde till Hemmets personal till en början en köksa och en husa, samt ett biträde till husan. Därtill hade föreståndarinnan vid behov möjlighet att för en dag i veckan anlita en utomstående person att hjälpa till med städning och tvätt. Föreningens direktion utsåg också en särskild läkare, som utförde en hälsoundersökning av dem som intogs på Hemmet, och som vanligtvis tillkallades då någon av pensionärerna insjuknade. Den första läkaren var Dr. Anna Wikander, som skötte hälsoundersökningarna fram till början av 1920-talet. Därefter utsågs ingen särskild läkare, utan internerna vände sig vid behov till sina egna läkare.

De första pensionärerna

När nu byggnaden stod färdig och personalen var anställd, kunde direktionen skrida till verket och ta emot de första pensionärerna till Hemmet. Platserna lediganslogs genom annonser i de lokala tidningarna, och i dem specificerades vilka krav de sökande måste uppfylla för att kunna bli antagna.

Personen i fråga måste var ogift eller änka, och hon fick inte på grund av ålderdomssvaghet eller sjukdom vara oförmögen att vårda sig själv. Ur ansökningsen, som skulle göras skriftligt och bifogas med präst- och läkarintyg, skulle därtill framgå att den sökande varit bosatt i Tammerfors stad i minst tio års tid. Vad gällde ekonomin, måste personen i fråga kunna påvisa att hon hade en så stor förmögenhet eller en så stor årlig inkomst, att hon säkert skulle ha råd att erlagga årsavgiften. I osäkra fall hade föreningen rätt att kräva att den sökande skulle prestera en säkerhet för erläggandet av avgiften.

Ett sista krav var att den sökande måste ha fyllt sextio år. Gällande åldersgränsen kunde direktionen dock i specialfall göra ett undantag. Ett sådant undantag var t.ex. fru Alma Packalén, som år 1906 antogs som *pensionär* på Hemmet. Packalén var vid tidpunkten endast 47 år gammal och kunde inte prestera någon borgenssumma, men hon antogs på villkor att hon skulle hjälpa till i hushållet och vid behov vikariera föreståndarinnan. Packalén blev en mycket central person på Hemmet och under de följande årtiondena fungerade hon i flere repriser som ställföreträdande föreståndarinna då den ordinarie föreståndarinnan var sjuk eller bortrest. Alma Packalén avled år 1937, efter över trettio år på Hemmet.

Förutom att man ställde konkreta krav på de sökande, förväntade man sig av dem *känd hederlig vandel*. I sådana fall då det fanns flere ansökningar än lediga platser var det enligt stadgarna upp till direktionen att *efter bästa förstånd och samvete* avgöra vem platsen skulle tillfalla. Det viktigaste kriteriet härvid skulle dock vara den tid de ifrågavarande personerna hade varit bosatta i Tammerfors. Den person som hade bott längst i Tammerfors hade alltid företräde.

Hemmets alla 23 pensionärsplatser besattes inte från början. I oktober 1905 hade direktionen fått emotta ansökningar av endast tio personer och av dessa hade man antagit nio pensionärer, som i årsavgift beroende på sina tillgångar erlade 300-600 mark. Den äldsta av de antagna var 90 år medan den yngsta var 69 år. Endast en ansökan hade avslagits av anledning som inte direkt anges i mötesprotokollet. Det konstateras endast att personen i fråga *icke ansågs kunna räknas till dem, som påkalla Föreningens omvårdnad*.

Så länge det fanns lediga rum, beslöt föreningen att i väntan på fler pensionärer hyra ut tomma rum åt utomstående personer, som skulle betala endast hyra, inte för uppehälle. Först från början av år 1908 var Hemmets samtliga rum upptagna av pensionärer.

Trots att Hemmet enligt stadgarna var avsett för personer av *ståndspersonklassen*, tycks begreppet ha tolkats rätt fritt. Bland internerna påträffas personer med titlar som *murareenkan* eller *krukmakareenkan*, vilka knappast kunde anses höra till ståndspersonklassen. Likaså påträffar man personer som tidigare förvärvsarbetat; folkskolelärarinnor, sjuksköterskor, sömmerskor och en telefonist. Därtill fanns det en grupp av personer som kommit till Hemmet efter att de arbetat en längre tid hos någon familj som barnsköterska eller dylikt. Familjen ville tacka sin trogna tjänarinna genom att ge henne en lycklig ålderdom på Hemmet.

Till dem som inte hade någon chans att bli antagna var män. Redan före Hemmet öppnat hade direktionen fått emotta sin första förfrågan om en plats i Hemmet av en hoppfull äldre man. En herre vid namn Oskar Edvard Brancke hade hört talas om det nya Hemmet som skulle öppnas och ville utreda sina möjligheter att få en plats där. Direktionen svarade Brancke genom att skicka honom ett vänligt brev inklusive ett exemplar av inträdeskraven till Hemmet.

Invigningen

När byggnaden efter alla ansträngningar stod färdig och såväl personal som pensionärer var installerade, kunde De Gamlas Hem officiellt invigas. Invigningen firades den 15 november 1905, *medelst en mycket anslående invigningsfest*. Till festen hade föreningen bjudit in sina ständiga medlemmar och donatorer samt representanter för Tammerfors stadsfullmäktige, entreprenörerna, arkitekter och journalister. Även medlemmar av föreningens föregångare, Syföreningen för Pauvres Honteux, var inbjudna. På invigningsfestens program stod solosång, deklamation, historisk översikt och bön.

Ungefär ett år efter invigningen, hösten 1906, avled kommerserådet L. J. Hammarén ⁵, en av föreningens eldsjälur, som ända från föreningens grundande fram till sin död hade fungerat som föreningens ordförande. Hans bortgång var en stor förlust för föreningen, men i sin sorg uttryckte direktionen ändå sin glädje över att Hammarén innan sin död *unnades fröjden att se de första internerna inflyttade, nöjda och glada*.

DEN FÖRSTA FÖRESTÅNDARINNAN

Hemmet leddes under de första tretton verksamhetsåren (1905-1918) av föreståndarinnan Aina Nordlund. Uppgiften var inte den lättaste, eftersom föreningens ekonomiska tillgångar var starkt begränsade, men trots detta tycks verksamheten i början ha löpt relativt smärtfritt. Enligt ett typiskt utlåtande i en årsberättelse hade internerna varit belåtna och hade fröken *Nordlund med jämförelsevis godt resultat skött om den ekonomiska sidan i hushållningen och kunnat i Hemmet upprätthålla god ordning, renlighet och snygghet*.

Schismen med föreståndarinnan

Nordlunds tid var inte endast frid och fröjd, utan det förekom också en del schismer mellan föreståndarinnan och internerna. Efter de första lugna verksamhetsåren började ett visst missnöje spira bland pensionärerna. Första gången tar sig missnöjet uttryck år 1908, då direktionen konstaterar att vissa pensionärer under det gångna året

⁵ Lars Johan Hammarén var en mycket prominent person i sekelskiftets Tammerfors. Förutom att han var industriidkare och lantdagsman fungerade han också som ordförande för Svenska Klubben.

hade framfört klagomål med anledning av Hemmets kosthållning. Missnöjet riktades till en början inte mot föreståndarinnan personligen, utan snarare mot maten. Direktionen vidtog dock omedelbart åtgärder för att förbättra situationen, och tydligen var åtgärderna tillräckliga för att tillfredställa pensionärerna, eftersom man en tid senare nämner att *lifvet i Hemmet sedan har gått sin jämna gång.*

Den egentliga schismen började år 1913, då Nordlund efter några tillsynes lugna år oväntat lämnade in sin avskedsansökan till direktionen. I Nordlunds egna motiveringar hette det att flere av internerna *äro missnöjda och utsprida ... skvaller t.o.m. ute i staden.* Den överraskade direktionen beslöt att omedelbart följande dag personligen ge sig av till Hemmet och ha en personlig pratstund med varje intern för att i grunden utreda vad som låg bakom missnöjet.

Pensionärernas åsikter visade sig var spridda, men ganska jämmt fördelade. Av de 22 tillfrågade meddelade åtta att de var nöjda med Nordlund, sex ville inte ta någon ställning i frågan medan åtta pensionärer uttryckte sitt missöje. De som var nöjda uttryckte sig dock med relativt neutrala ord. En del medgav att föreståndarinnan visserligen ibland var en aning tvär, men ansåg det vara nödvändigt för upprätthållandet av ordningen. Andra igen påstod att föreståndarinnans tvärhet var berättigad, därför att även internerna var tvära mot henne. Den enda riktigt positiva bedömningen gav fröken Johanna Holmberg, som hävdade att hon var nöjd med föreståndarinnan, *sedan denna blivit vänligare och riktigt söt.*

De som var missnöjda uttryckte sig däremot i skarpa ordalag. Enligt de missnöjda pensionärerna var föreståndarinnan både högmodig, ovänlig, kall, hård, sträv och tvär. Hon beskylldes för att inte hälsa på internerna och för att hon inte bemödade sig att besöka dem när de var sjuka. Därtill beklagade man sig över att hon inte brydde sig om pensionärernas andliga välmående då hon undvikit att tillkalla prästen då man hade haft behov av honom. Fru Selma Rosengren påstod att hon inte vågade vända sig till föreståndarinnan med önsknings eller klagomål, *då man alltid blir affräst.* Två pensionärer klagade också över att föreståndarinnan uppförde sig ovänligt gentemot deras gäster. Speciellt upprörda var man över att hon inte gick med på att bjuda pensionärernas gäster på en bit mat, trots att hon själv ofta hade flere gäster vid middagsbordet.

Aina Helena Nordlund
Föreståndarinna 1905-1918

Evy Palmroth
Föreståndarinna 1918-1930

Sådana var pensionärernas omdömen om Nordlund som person. De största klagomålen riktades dock mot kosthållningen, och här instämde även de pensionärer som inte hade något att invända mot Nordlund som person. Föreningens knappa ekonomi hade lett till att smöret tidvis måste ersättas med växtsmör, som enligt pensionärerna var illaluktande och gjorde en del av dem illamående. Även brödet ansåg man vara dåligt, även om det enligt pensionärerna under den senaste tiden hade blivit något bättre. Därtill klagades det över att gröt alltför ofta stod på menyn, även om de flesta inte hade någonting emot gröt i sig, samt över att de flesta korv- och köttträtter man bjöds på var av dålig kvalitet.

För föreningen var den uppkomna schismen naturligtvis bekymmersam, men man stod ändå hela tiden eniga bakom Nordlund. Direktionen betonade att man hittills hade haft all orsak att vara nöjd med föreståndarinnans arbete. Därtill hade man mycket svårt att smälta det faktum att en del pensionärer hade klagat över Hemmet ute på staden i stället för att vända sig direkt till direktionen, vilket naturligtvis hade haft en negativ inverkan på hela föreningens rykte. I direktionen var man övertygade om att många av problemen hade kunnat lösas om bara direktionen informerats om dem.

Direktionen betonade att föreståndarinnans uppgift på intet sätt var lätt med tanke på de begränsade ekonomiska tillgångarna. Det låg helt och hållet på hennes axlar att se till att de nödvändigaste utgifterna inte översteg inkomsterna. Samtidigt påpekade man att föreståndarinnans förmåga att sköta sitt värv framgångsrikt till stor del var beroende av det förtroende hon åtnjöt bland pensionärerna. Därför måste även pensionärerna vara beredda att bära sin andel av ansvaret och se till att föreståndarinnan kunde ha förtroende för dem. Genom att sprida rykten hade pensionärerna förlorat föreståndarinnans förtroende, och detta inte utan orsak, menade direktionen.

Efter att ha hört pensionärerna i frågan, ville direktionen höra vad fröken Nordlund hade att säga till sitt försvar. Vad hon svarade förblir oklart, men det är uppenbart att hennes svar på beskyllningarna ansågs vara fullt godtagbara. Därmed beslöt direktionen att försöka övertala henne att trots allt stanna kvar som föreståndarinna, ett anbud som Nordlund till sist antog.

Samtidigt vidtog direktionen åtgärder för att i framtiden undvika att dylika situationer skulle uppkomma. Man uppmanade pensionärerna

att alltid vända sig direkt till direktionen med eventuella klagomål. Klagomål som kom till direktionens kännedom på andra sätt skulle lämnas obeaktade. Genom ett meddelande som delades ut till alla parter betonade direktionen också vikten av att *hvar och en genom ett vänligt och humant uppträdande försöka bidra till att endräkt och godt samförstånd skola vara rådande*. Därtill påminde man pensionärerna om att var och en som inte är beredd att anpassa sig till den ordning som direktionen fastställer *har sin fulla frihet att söka sig bort*.

Ingen av internerna tycks ha flyttat bort med anledning av problemen med föreståndarinnan, och i följande års årsberättelse konstaterar direktionen nöjt att de *störande slitningarna* mellan interner och föreståndarinna inte har upprepats, utan att livet i Hemmet har återgått till sina vanliga gängor. År 1915 firades Nordlunds tioåriga anställning vid Hemmet med en *enkel festlighet* i samband med vilken direktionen överräckte henne en guldbrosch som tack för ett väl utfört värv.

Aina Nordlund sade slutgiltigt upp sig från värvet som föreståndarinna för Hemmet från den 1 februari 1918. Som orsak angav hon nu inte slitningar mellan sig själv och internerna, utan de allt svårare ekonomiska förhållandena som förorsakats av världskriget och lett till en svår livsmedelsbrist i hela landet. Den nu 57-åriga Nordlund hävdade att anskaffningen av livsmedel hade blivit för *tröttsam* för henne och att hon därför önskade avgå. Då hon avgick framförde hon en önskan om att själv en dag få bli pensionär på Hemmet. Tolv år senare förverkligades Aina Nordlunds önskan, och hon bodde på Hemmet fram till sin död år 1946.

FÖRSTA VÄRLDSKRIGET - DE SVÅRA ÅREN

Första världskriget och speciellt frihetskriget år 1918 utgjorde en händelserik, men samtidigt mycket svår tid för Hemmet, som för landet i allmänhet. Även om Finland under åren 1915-1917 inte var inblandat i några egentliga krigsoperationer, lämnade krigets ekonomiska följdverkningar för en lång tid djupa spår i Hemmets ekonomi

och vardagsliv. Under frihetskriget igen låg Tammerfors i händelsernas absoluta centrum, och i protokollen har föga överraskande antecknats att år 1918 var *rikt på anmärkningsvärda händelser*.

Ekonomiska problem

Det var de ekonomiska frågorna som orsakade föreningen mest huvudbry. Kriget ute i Europa hade lett till en akut brist på många nödvändiga livsmedel och andra förnödenheter. Att få tag på varor var ett besvärligt arbete i sig. Och som alltid sker då efterfrågan överskrider utbudet, sköt prisen på de tillgängliga varorna i höjden, vilket storligen ansträngde Hemmets ekonomi. Trots detta lyckades man genom ett digert arbete och framför allt genom föreståndarinnan Nordlunds skickliga och sparsamma hushållning hålla igång verksamheten under de svåra åren.

Under ledning av föreståndarinnan skred man till radikala sparåtgärder. Det första man åtgärdade var matsserveringen. Smör och te serverades endast på söndagkvällar och en vardagkväll i veckan, och man var också tvungen att minska på sockerkonsumtionen. Mjölk hade man enligt uppgift för det mesta tillgång till, men den var oftast av så dålig kvalitet *att grädde knappast kunnat deraf erhållas*. Det som tycks ha upplevts som allra mest upprörande var dock den för så många viktiga kaffeserveringen. Priset på kaffe hade skjutit i höjden, och kaffe såldes nästan enbart på den svarta marknaden. För Hemmets interner innebar detta att den dagliga kafferansonen minskade till en kopp om morgonen och en kopp om eftermiddagen.

Men det var inte bara livsmedel man var tvungen att ransonera, utan även många andra förnödenheter. För att spara på utgifterna uppmanade föreståndarinnan pensionärerna att i mån av möjlighet spara på såväl ljus som på ved. Gårdskarlen uppmanades att hugga veden i mindre klabbar än vanligt, vilket innebar att huset, som om vintrarna var ganska kallt, under krigsåren var ännu kallare än vanligt.

Hemmets jular kunde under krigstiden trots allt i stort sätt firas på sedvanligt sätt. Detta var möjligt närmast tack vare de julgåvor som man fick emotta av ett flertal privatpersoner. Av dessa kan särskilt nämnas kommerserådinnan Gärda Klingendahl, som även var medlem av föreningens direktion. Hon hade tagit pensionärernas sak till sitt hjärta och flere jular å rad donerade hon en betydande summa pengar

för att Hemmets pensionärer skulle kunna fira en hemtrevlig och traditionell jul. Av andra privatpersoner fick Hemmet emotta bl.a. julskinkor och risgryn.

Eftersom föreningens utgifter under krigstiden klart översteg inkomsterna, var direktionen tvungen att med flere av pensionärerna förhandla om en kännbart förhöjd årsavgift. I samband med förhöjningarna gjorde man jämförelser med de motsvarande Hemmen i Vasa och i Åbo. Det visade sig att årsavgiften i Vasa hade höjts under de svåra tiderna och att kaffeserveringen helt och hållet hade indragits, medan årsavgiften i Åbo i medeltal var något lägre än i Tammerfors.

Även om Hemmets verksamhet kunde hållas igång under krigsåren, blev bördan till sist för tung för föreståndarinnan Aina Nordlund. Hon lämnade i januari 1918 posten som föreståndarinna med motiveringen att förskaffandet av livsmedel hade blivit en övermäktig uppgift. Till föreståndarinna efter Nordlund valdes bland nitton sökande änkefru Evy Palmroth ⁶ från Raumo. Evy Palmroth skötte föreståndarinnesysslan fram till år 1930, och blev sedan liksom sin föregångare Aina Nordlund antagen som pensionär på Hemmet.

Frihetskriget

Under åren 1914-1917 var Finland inte inblandat i några krigshandlingar, utan led närmast av krigets ekonomiska följdverkningar. I början av år 1918 bröt sedan frihetskriget ut, och Tammerfors, därmed även Hemmet, stod plötsligt i centrum för våldsamma strider. Trots striderna kunde pensionärerna under de omkring tre månader kriget pågick bo kvar på Hemmet. Mellan mitten av januari och början av maj 1918 hölls dock inget styrelsemöte. Också årsmötet, som vanligen hölls i mars eller i april, framsköts på grund av kriget till sommaren.

Under stormningen av Tammerfors, som var det våldsammaste slaget under hela frihetskriget, led Hemmet inga allvarligare materiella skador, även om man nämner krossade fönsterrutor och några hål i yttertaket som hade förorsakats av gevärskulor. Den enda mer anmärkningsvärda incidenten som inträffade var det stora hål som uppstod i takfönstret då en soldat, som kämpade på de rödas sida, med dödlig följd störtade från vinden ner i hallen genom fönstret. Soldaten,

⁶ Ganska snart efter att Palmroth tillträtt posten som föreståndarinna, fick hon ett erbjudande från en annan arbetsplats med mycket högre lön än den DGH hade erbjudit. Palmroth föredrog att stanna kvar på Hemmet, men endast på det villkor att hon skulle få samma lön som hon erbjudits av det andra stället, 1 500 mark om året. Det gick föreningen med på.

som bar på ett maskingevär, fungerade som vaktpost på vinden, och hade *af oförstånd* beträtt det stora takfönstret.

I övrigt tycks kriget inte ha ställt till med några allvarligare olägenheter, om man bortser från att den nya föreståndarinnan, Evy Palmroth, hade vissa svårigheter att ta sig till sin nya arbetsplats. Enligt avtalet skulle hon tillträda sin nya post från början av februari år 1918, men hon anlände till Tammerfors ett par veckor försenad. Orsaken var att hon varit förhindrad genom *trafikhinder vålladt af de röda* att infinna sig tidigare.

Föreningens egendom lämnades heller inte helt och hållet i fred under de månader kriget pågick. Efter krigsslutet konstateras i ett mötesprotokoll, att *äfven tresorfacken icke blifvit orörda* under den tid de röda hade haft makten i staden. För föreningens del innebar detta att samtliga handlingar och värdepapper som föreningen hade deponerat i sitt bankfack på Nordiska Banken hade försvunnit, liksom protokollbok nummer två, som innehåller föreningens samtliga mötesprotokoll från åren 1908-1915. Eftersom åtminstone protokollboken finns kvar ännu idag, kan man dra slutsatsen att de försvunna handlingarna återficks. När och på vilket sätt detta skedde är tyvärr okänt.

MELLANKRIGSTIDEN

Efter de oroliga krigsåren normaliserades förhållandena. Frihetskriget var förbi och Finland hade uppnått självständighet. De Gamlas Hem var en registrerad förening i ett självständigt land. Men även om mycket i de yttre förhållandena hade förändrats, fortsatte de svåra tiderna med allt vad det innebar av livsmedelsbrist, prisstegringar och inflation en lång tid framöver.

I övrigt var mellankrigstiden en relativt lugn och händselös period i Hemmets historia. Den kanske mest uppseendeväckande händelsen under hela tidsperioden var att Hemmets gårdskarll Kustaa Järvinen avskedades av direktionen år 1925 *till följd av brott mot Förbudslagen*. Brottet var under denna tid inte särskilt anmärkningsvärt.

Det som vid sidan av de ekonomiska problemen främst sysselsatte direktionen var den ständigt återkommande diskussionen med staden om en eventuell försäljning av en del av Hemmets tomt till

Sigrid Bauer
1930-1945

Svea Parviainen
1945-1966

Brita Hedberg
1966-1973

Märtha Liljeroos
1973-1989

granntomtens epidemisjukhus. En diskussion som dock ledde till resultat först långt efter andra världskriget.

Penningproblem

Ekonomi utgjorde under 1920-talet ett ständigt orosmoment för föreningen. Efter frihetskriget förbättrades tillgången på livsmedel visserligen avsevärt, men den fortsatta prisstegringen innebar att Hemmets ekonomi fortfarande var oerhört ansträngd. Under hela början av 1920-talet hade föreningen ett ständigt minus i kassan, men även om bokslutet år efter år visade ett underskott på omkring trettio tusen mark, kunde verksamheten hållas igång på ett eller annat sätt. Mot slutet av årtiondet förbättrades situationen avsevärt och på 1930-talet betecknas ekonomin tidvis redan som *tillfredställande*.

Det var från början klart att de årsavgifter pensionärerna betalade inte tillnärmelsevis täckte kostnaderna för upprätthållandet av Hemmet. Redan år 1918 höjdes pensionärernas minimiårsavgift till 600 mark, vilket var hälften mer än den ursprungliga årsavgiften varit då verksamheten startade. 1920 höjdes pensionärernas minimiårsavgift ytterligare till 1 000 mark⁷. Samtidigt övergick man till ett system, som möjliggjorde betalandet av avgiften i fyra rater. Tidigare hade avgiften betalats en gång per år.

Många pensionärer meddelade att de regelbundet förhöjda avgifterna försatte dem i en ohållbar ekonomisk situation. Direktionen var dock mån om att ta i beaktande varje pensionärs individuella tillgångar. Ingen som hade antagits tvingades flytta från Hemmet därför att hon inte hade råd att betala årsavgiften, och i vissa fall sänktes avgiften rentav. Mer bemedlade pensionärs avgifter däremot höjdes ytterligare, även om de redan tidigare hade varit avsevärt högre än medeltalet. Det avgörande var att var och en betalade enligt personliga tillgångar.

För att ytterligare lätta på det ekonomiska trycket, beslöt direktionen att tillsvidare inte ta emot nya pensionärer då ett rum blev ledigt, utan man hyrde ut rummen i stället. På det sättet underlättades anskaffandet av livsmedel något. Den enda möjligheten att bli antagen som pensionär, var om man i nämnvärd mängd kunde bidra med livsmedel till det gemensama hushållet. Så handlade man i några års

⁷ Något om tidens prisstegring och inflation berättar det faktum, att minimiårsavgiften redan 1924 hade stigit till 2 500 mark i året. De verkliga kostnaderna för varje pensionär var 4 000 mark, men ingen betalade en så hög avgift. Den lägsta avgiften var 1 200 mark.

tid tills situationen småningom förbättrades.

Donationer från stadens näringsliv spelade under mellankrigsåren en betydelsefull roll för ekonomin. Under största delen av 1920-talet var det bidrag från privata mecenater som möjliggjorde hela verksamheten. Till de regelbundna donatorerna, som år efter år bidrog med summor från några tusen mark upp till omkring tiotusen mark, hörde Finlayson, Nordiska Föreningsbanken, J. V. Enqvist, Klingendahl, Tammerfors Linne och Jern Manufaktur, Tampereen Puuvillateollisuus, Tampereen Säästöpankki och Tampereen Osakepankki.

Förutom från affärlivet emottog föreningen som tidigare betydande understöd av privatpersoner. Ett av de största var ett testamente på 50 000 mark av föreningens mångåriga ordförande och första hedersmedlem, Sigrid Blom. År 1923 ordnade föreningen tillsammans med Fruntimmersföreningen i Tammerfors och Pauvres Honteux ett stort lotteri med hela 150 000 sålda lotter. Inkomsterna från lotteriet tryggade föreningens verksamhet under de två följande åren. I slutet av 1920-talet grundade föreningen därtill i samarbete med Pauvres Honteux en blomsterfond, som inbringade en del regelbundna inkomster.

Trots alla förhöjningar av avgifter, insamlingar och stöd från företag och privatpersoner, var föreningen tvungen att sälja en del av sina aktier för att få disponibla medel. Under de allra svåraste åren tvingades man ta lån för att överhuvudtaget kunna hålla verksamheten igång, och när man senare skulle betala tillbaka lånen, hände det att man var tvungen att ta nytt lån för att kunna amortera på de gamla.

Efter närmare femton ekonomiskt svåra år började situationen mot slutet av 1920-talet stabiliseras och en ljusning i ekonomin kunde skönjas. Man var visserligen fortfarande beroende av bidrag från näringslivet, men år 1929 kunde direktionen för första gången på en mycket lång tid konstatera att ekonomin stabiliserats. Årets bokslut visade rentav ett litet överskott i kassan. Under 1930-talet gick ekonomin sedan i stort sätt ihop, vartannat år visade kassan ett litet underskott, som kunde täckas med ett lika stort överskott följande år.

Perioder med större underskott under Hemmets hela verksamhetstid har varit bl.a. åren 1938-40, 1942-46, 1950-52, 1969-70 och 1974-81. Men också år med överskott har noterats: år 1937 var balansens slutsumma 1 080 000 mark och överskottet 5 100 mark. År

1947 var motsvarande siffror 2 581 000 mark och 184 800, och år 1967 151 400 mark och 3 000 samt år 1987 8 348 000 mark och 295 600. Beaktas bör att penningvärdet ändrades 1963.

Diskussionerna om tomten

Den fråga som vid sidan om ekonomin sysselsatte föreningens direktion mest på 1920-talet var frågan om en eventuell försäljning av en del av Hemmets tomt till granntomtens epidemisjukhus. Gränsdragningen mellan tomterna hade redan under tidigt 1920-tal i ett antal repriser diskuterats av representanter för sjukhuset och De Gamlas Hem.

Senare intresserade sig stadens myndigheter för frågan och till en början var man ute efter att överta hela Hemmet. År 1924 meddelade Tammerfors stad att man var villig att köpa Hemmets tomt inklusive själva byggnaden. Förslaget var ett led i en omorganisering av stadens sjukhusväsende och tanken var att man skulle utvidga granntomtens epidemisjukhus. I utbyte mot Hemmets tomt inklusive byggnad erbjöd staden föreningen en annan tomt på annat håll i staden. Man lade fram två förslag på tomter som kunde tänkas komma i fråga som kompensation. Den ena tomten låg vid vägen till Pyynikki och den andra vid Alexanderstorget, numera känt som Pyynikki torg.

Direktionen för De Gamlas Hem gick med på att tänka över stadens förslag, men verkar från första början ha varit negativt inställd till idén. I den officiella utredningen som lämnades till stadens myndigheter motiverade föreningen sin negativa inställning med att de som kompensation erbjudna tomterna inte lämpade sig för trädgårdsodling. Trädgårdsodlingen intog enligt direktionen, speciellt under det svåra 1920-talet, en viktig roll i Hemmets hushållning. Tomten vid vägen till Pyynikki kritiserades därtill även för att den var ojämn och för att trafiken åtminstone om somrarna var alltför livlig. Även den andra tomten närmare stadens centrum ansågs ligga på ett alltför livligt trafikerat ställe. Därtill låg tomten i en norrslutning, vilket innebar att den led av brist på solsken.

Eftersom ingen av de föreslagna tomterna accepterades av föreningen, gav staden direktionen en möjlighet att själva utse en lämplig tomt i staden. Föreningen vidtog en mindre undersökning för att hitta en tillfredställande tomt, men inte heller den ledde till något

resultat. Man uttryckte sitt tvivel över att de pengar staden var beredd att betala för Hemmet inte skulle räcka till för byggandet av ett nytt hem av samma omfattning som det gamla. Enligt beräkningar gjorda av experter skulle ett nytt hem nämligen ha blivit orimligt dyrt⁸. Föreningen förkastade därför alla förslag om försäljning av Hemmet, och understödde i stället planerna på att stadens sjukhusväsande skulle koncentreras till Hatanpää udde, där det fanns gott om utrymme och obebyggd mark.

Även om staden nu insåg att De Gamlas Hem under inga omständigheter ville avstå från sin byggnad eller tomt, ville man inte se slaget helt och hållet förlorat. Staden fortsatte att planera en utvidgning av epidemisjukhuset och skickade en förfrågan om huruvida föreningens direktion eventuellt kunde tänka sig att sälja en del av sin tomts obebyggda del till staden, eller alternativt byta ut en del av tomtens mot en smal landremsa på tomtens södra sida. Även denna gång gick direktionen vänligt, om än en aning motvilligt, med på att diskutera frågan, men inte heller dessa förhandlingar ledde till resultat. Under de följande åren återkom staden med jämna mellanrum till ett eventuellt köp av en del av tomtens.

Speciellt lockande var tanken på försäljning för direktionen vid de tidpunkter då föreningens ekonomi var trängd. Till resultat ledde diskussionerna först år 1950, då en tredjedel av Hemmets tomt såldes, men nu till fru Estrid Klingendahl-Pellas för en summa på fem miljoner mark.⁹

KRIG OCH ÅTERHÄMTNING

Två krig

Livet på Hemmet förflöt lugnt ända fram till 1939, då Finland efter en fredsperiod på över tjugo år igen drogs in i de världspolitiska händelserna. Också den här gången inverkade händelserna i hög grad på Hemmets verksamhet. Dagen efter Sovjetunionens första anfall, den 1 december, evakuerades Hemmets alla pensionärer. Största delen flyttade till Teiskola gård i Teisko socken, som ligger ett tjugotal kilometer norr om Tammerfors. Där upprätthöll föreningen under ledning av föreståndarinnan Sigrid Bauer under december månad och

⁸ Något om tidens prisstegring och inflation berättar det faktum, att minimiårsavgiften redan 1924 hade stigit till 2 500 mark i året. De verkliga kostnaderna för varje pensionär var 4 000 mark, men ingen betalade en så hög avgift. Den lägsta avgiften var 1 200 mark.

⁹ Estrid "Essi" Klingendahl-Pellas var suppleant i direktionen för De Gamlas Hem i närmare trettio års tid (1947-1975), och gjorde under årens lopp flere värdefulla donationer till Hemmet.

ännu några månader in på år 1940 ett pensionat för sina pensionärer. De pensionärer som inte åkte till Teisko föredrog att uppehålla sig hos släktingar eller bekanta.

Evakueringen var befogad, för i januari träffades Hemmet av en bomb i ett av de flyganfall Sovjetunionen företog mot staden. Bomben orsakade inga allvarigare skador på själva byggnaden, men nästan alla fönster i hela huset gick sönder och därmed var det obeboeligt i vinterkylan. De evakuerade pensionärerna började återvända till Hemmet strax efter fredsslutet i mitten av april och redan i maj löpte verksamheten förhållandevis normalt.

Men freden varade i bara litet över ett år. Just då landet, och föreningen med det, hade börjat återhämta sig från det förra krigets påfrestningar, bröt fortsättningskriget ut i juni 1941. Och det kriget kom att räcka hela fyra långa år. Under den här tiden kunde föreningen inte ens drömma om att förbättra och utveckla förhållandena på Hemmet, utan fick nöja sig med att försöka hålla verksamheten igång på sätt eller annat. Fortsättningskriget ledde inte till evakuering av Hemmet som vinterkriget hade gjort. Pensionärerna stannade hela tiden kvar på Hemmet och levde ett liv som för det mesta kunde betecknas som normalt.

Precis som under det föregående kriget var tiderna ekonomiskt betungande för föreningen. Som alltid under krigstid, rådde i landet brist på livsmedel och andra förnödenheter, vilket en del pensionärer hade svårt att acceptera. Direktionen beklagade sig över att pensionärerna såsom varande *gamla personer ha svårt att förstå att det som är behövligt för livets nödtorft ej står att få*. Det som speciellt ansträngde föreningens ekonomi var de höjda värmekostnaderna. Bristen på ved innebar att värmekostnaderna var tre gånger högre än i fredstid, även om man ransonerade kraftigt.

Det största problemet var att de donationer som föreningen under mellankrigstiden erhållit minskade avsevärt. Orsaken till minskningen av bidragen var den att det fanns så många nödlidande som man under rådande förhållanden ansåg vara i mer akut behov av stöd än Hemmets pensionärer. Det fanns hundratusentals föräldralösa barn, krigsänkor, krigsinvalidier och evakuerade karelare som behövde både materiell och ekonomisk hjälp. Mot slutet av kriget var föreningen tvungen att för första gången under sin historia till en betydande del finansiera sin verksamhet med lån.

Återhämtningens tid

Efter över fem år av krig rådde äntligen fred i landet. Även om de svåra tiderna inte var förbi, kunde man nu för första gången på en lång tid planera för framtiden och leva ett normalt liv. 1947 betecknas i protokollet som ett ekonomiskt återhämtningsår för föreningen, och följande år överskrider inkomsterna för första gången på flere år utgifterna.

Eftersom föreningen efter kriget var i stort behov av alla tänkbara inkomster, passade man på att utnyttja sin rymliga byggnad maximalt. Direktionen konstaterade att det fanns en möjlighet att hyra ut utrymmen i källarvåningen och på vinden åt utomstående. År 1947 hyrdes därför källarvåningens bagarstuga samt tre andra rum åt bagerifirman Korven Leipomo. Korven Leipomo verkade endast en kort tid i lokaliteterna, varefter bagaren Esko Louhimo hyrde in sig där. Louhimo i sin tur efterträddes år 1953 av herr Kettunen som tillsammans med sin syster bakade piroger. Utrymmena på vinden hyrdes åt Husqvarna Symaskin. Företaget använde vinden som förråd.

Hemmet fick också uppleva att man fortfarande hade vänner kvar runtom i världen, som inte hade glömt bort åldringarna. Direktionen uttryckte sin djupa tacksamhet över den hjälpsamhet som *vänliga människor* i Amerika, Sverige och Tammerfors hade visat åldringarna. Dessa hade fått emotta många gåvor, främst i form av kaffe och andra godsaker.

Hemmet hade också en stor vän i Sverige, doktorinnan Astrid von Stapelmohr i fadderstaden Norrköping. Genom förmedling av von Stapelmohr anlände ett stort parti kaffe till Tammerfors. Som bekant var kaffe ett av de livsmedel det rådde brist på och Pauvres Hontoux sålde kaffet till förmån för Hemmet. Von Stapelmohr stod också bakom den penningdonation på 200 000 mark som föreningen fick emotta från Norrköping. Som ett tecken på föreningens stora tacksamhet inbjöds Astrid von Stapelmohr med make senare till en enkel festlighet i Hemmet.

Allmänt taget var efterkrigstiden trots ekonomiska problem en optimistisk och positiv era. Hemmet, under ledning av den nya föreståndarinnan Svea Parviainen, såg med tillförsikt framtiden an och stämningen var allmänt förväntansfull. Man visste att bättre tider var på väg. Direktionen ordnade program för pensionärerna och Hemmet

besöktes av bl.a. biskop Elis Gulin, *vilkens besök mycket gladdde åldringarna.*

1950-TALET

När man nått fram till 1950-talet var krigstiderna definitivt förbi och verksamheten hade återgått till sina normala gängor. 1950-talet blev en lugn och relativt händelselös fas i föreningens historia. År 1955 kunde föreningen fira en betydande märkesdag; detta år uppnådde Hemmets ungdombyggnad vördnadsfulla femtio år. Femtioårsfesten firades utan större uppståndelse med en enkel högtidlighet och kaffeservering på Hemmet. I programmet medverkade kyrkoherde Alvar Kurtén, prostén Leo Böök med tal och fru Gunborg Nyström med sång.

År 1950 blev De Gamlas Hem medlem i *Centralförbundet för de gamlas väl*, en intresseorganisation för kretsar som sysslar med verksamhet i anslutning till åldrvård. Redan två år senare utträdde man dock ur förbundet med motiveringen att *vi på grund av vår förenings privata karaktär varken har något att ge eller få av detta medlemskap*. Ett tiotal år senare ledde diskussionen om åldringarnas roll i samhället till en livlig debatt i massmedierna och De Gamlas Hem drog sitt strå till stacken genom att återinträda i förbundet år 1965.

I ett avseende blev 1950-talet en betydande brytningspunkt i Hemmets historia. Efter att majoriteten av pensionärerna fram till nu hade varit svenskspråkig, övertog de finskspråkiga majoriteten. Att de finskspråkiga blev allt fler ledde till att föreningens direktion vände sig till Pyynikki församling för att därifrån få hjälp med att betjäna de finskspråkiga pensionärerna på deras modersmål. Tidigare hade Hemmets diakoni- och övriga kyrkliga tjänster handhåfts av den svenskspråkiga församlingen i Tammerfors.

Sedan början av 1950-talet har andelen av svenskspråkiga pensionärer konstant fortsatt att minska, så att det idag på Hemmet bor endast en handfull pensionärer som har svenska som modersmål.

LIVET I DET GAMLA HEMMET

Efter att ha sett hur föreningen grundades och hur dess första sjuttio år förlöpt, är det dags att bekanta sig med pensionärerna och med deras liv i Hemmet. Bland de mer än 200 pensionärer som under årens lopp bodde i det gamla Hemmet fanns naturligtvis lika många personligheter. Det berättas om en pensionär som alltid hade en hel flock av fåglar sittande på axlar och huvud var än hon rörde sig utomhus, om en annan som absolut ville hjälpa tjänarinnorna med köksarbetet och om en tredje som led av förföljelsetmani. Tyvärr är det omöjligt att närmare gå in på alla dessa personligheter, eftersom de inte finns kvar för att berätta om sig själva. Däremot kan man försöka sig på att beskriva hur pensionärernas vardag och även högtider i Hemmet tedde sig.

Redan på årsmötet år 1906 kunde man i direktionen nöjt konstatera att de fem första månaderna i det nya Hemmet hade passerat utan minsta olägenhet. Både byggnaden och inredningen hade motsvarat förväntningarna och visat sig vara mycket ändamålsenliga. Men viktigare än så var naturligtvis att pensionärerna trivdes och hade det bra. Och det verkade de ha, för i årsberättelsen nämns att *internerna äro nöjda och lyckliga att vid lifvets aftontider finna ett så lugnt och sorgfritt hem.*

Fritid och socialt umgänge

På Hemmet kunde pensionärerna leva ett relativt fritt liv i en lugn och hemtrevlig miljö. Varje pensionär hade sitt eget rum där hon kunde vara ifred om hon så önskade. Å andra sidan behövde åldringarna inte lida av ensamhet, utan hade alltid sällskap av varandra. I de gemensamma utrymmena fanns bord, stolar och soffor som hade utplacerats så att de bildade mysiga hörnor där man kunde sitta och umgås. I dessa hörnor samlades pensionärerna ofta om kvällarna för att läsa eller handarbeta tillsammans. Om somrarna då vädret var varmt, samlades man kanske hellre ute i den lummiga trädgården.

Pensionärerna kom för det mesta bra överens med varandra. I årsmötesprotokollen konstateras upprepade gånger att sämjan mellan internerna varit god, även om man tidvis tillstår att den inte alltid har varit lätt att upprätthålla. Hurudana problem eller oenigheter som eventuellt förekommit redogör man inte desto närmare för. Det verkar

dock som åtminstone en del mindre språkschismer då och då skulle ha förekommit pensionärer emellan. En person som inte förstod svenska eller alternativt finska, kunde kanske få en känsla av att vara utanför i en grupp som pratade ett annat språk. I det stora hela utgjorde språkfrågan aldrig ett allvarligt problem.

Pensionärerna niade varandra som brukligt var på denna tid och också i övrigt uppförde man sig hövligt gentemot varandra. En intressant detalj var betalningsförfarandet som blev en prestigefråga. Månadsavgifterna betalades nämligen kontant till föreståndarinnan, vilket ledde till att pensionärerna var mycket intresserade av storleken på varandras avgift. Hög avgift betydde att personen ifråga var välbemedlad och höjde hennes prestige.

Pensionärerna fick fritt ta emot gäster på Hemmet om dagarna. En del var rätt ensamma och hade sällan besök, medan andra firade sina bemarkelsedagar med många inbjudna gäster och stor uppståndelse. De pensionärer som hade släktingar och vänner på annan ort, bad upprepade gånger direktionen om tillåtelse att få inkvartera långväga nattgäster i sina egna rum, men direktionen höll fast vid sitt nekande beslut med motiveringen att ordningen i Hemmet skulle störas om nattgäster blev alltför vanliga. Om en pensionär tilläts inkvartera gäster, kunde man inte neka de övriga samma rättighet och situationen kunde bli okontrollerbar.

Förutom att åldringarna hade sina egna släktingar och vänner, kunde det då och då dyka upp någon frivillig *utomstående* vän till Hemmet, som av ren god vilja önskade hjälpa pensionärerna i deras dagliga liv. Så fanns det på 1960-talet en dam som bodde i grannskapet och som i flere års tid såg som sin uppgift att uträtta bank- och butiksärenden på stan på åldringarnas vägnar. De flesta uträttade naturligtvis själva alla sina ärenden, men det fanns också pensionärer som hade svårt att röra sig längre vägar eller som temporärt var sjuka. För dessa var sådana vänliga personer naturligtvis till stor hjälp.

På Hemmets försorg ordnades i början ingen direkt fritidsverksamhet för åldringarna, utan de gjorde vad de själva hittade på, antingen på egen hand eller tillsammans med andra. Det enda Hemmet sörjde för var att pensionärerna då och då besöktes av en präst eller en diakonissa från stadens svenska församling. Från 1950-talet, då de finskspråkiga pensionärerna blev i majoritet, engagerade man också

Pyynikki församling. Även högre dignitärer, börjande från biskopar, besökte regelbundet Hemmets pensionärer.

Julen firades på Hemmet varje år tillsammans, med julgran, julmat och *å orten brukligt sätt*. På julafton hölls en kortare andaktsstund. Julgåvor, oftast i form av pengar och böcker, delades ut till personalen, inklusive husorna och gårdskarlen. Litet före jul ordnade föreningen vanligtvis en julbasar i Hemmet. Till denna basar bidrog många av pensionärerna genom att tillverka olika slags handarbeten som såldes till förmån för föreningen. Pensionärerna deltog också i den stora höst- och vårstädningen tillsammans med personalen.

Måltider och matlagning

Pensionärerna hade fram till 1960-talet inte möjlighet att tillreda mat på sina rum, utan måltiderna intogs gemensamt i matsalen. På morgonen bjöds det vanligtvis på gröt, sedan intog man lunch vid middagstid, och fyratiden fick man ett lätt mellanmål. Under flere årtionden satt pensionärerna vid två långbord på tolv personer var, vilket ledde till att maten ofta hann kallna innan den hade hunnit varvet runt. Först under föreståndarinnan Brita Hedbergs tid, under slutet av 1960-talet, ändrades bordsordningen så att man i stället för två bord satt vid fyra bord med sex platser var, ett arrangemang som uppskattades av pensionärerna.

Den som av någon orsak var frånvarande vid matdags, kunde inte få sin måltid i efterhand, utan fick själv stå för sin mat. Endast kvällsmålet fick bäras upp till en frånvarande pensionärs rum av en annan intern. Under början av 1950-talet fick man tillgång till en kokplatta i hallen på andra våningen, vilken närmast lämpade sig för kaffekokning. Dock fanns det även extra fyndiga pensionärer som enligt hörsägen utnyttjade kokplattan till fullo och som lär ha tillrätt allt från kokt potatis till strömmingslåda på kokplattan.

Gårdskarlens tunga värv

Gårdskarlen spelade en mycket viktig roll i Hemmet och var en oskiljaktig del av livet där, inte minst därför att han vanligtvis även bodde där i en egen bostad med sin familj. Det var gårdskarlen, ofta

med hjälp av sin familj, som skötte trädgårdsarbetena, små reparationer och veddistributionen samt hjälpte till med bykandet och badandet. Med andra ord såg han eller hon till att allt fungerade i praktiken, så att livet i Hemmet kunde gå sin gilla gång utan desto större störningar. Gårdskarlsysslan var mycket tidskrävande och fysiskt tung, vilket berodde på att Hemmet saknade de flesta bekvämligheter som vi idag tar för givna.

Betraktat ur dagens synvinkel var Hemmets tvättutrymmen oerhört omoderna och trånga. För de närmare trettio invånarna fanns ett enda litet badrum i källaren till förfogande. Där värmdes vattnet upp i en boiler av koppar. För att vattnet skulle bli tillräckligt varmt till torsdagen, som var baddag, måste gårdskarlen börja värma vattnet redan på onsdag. Ibland anlätade man en utomstående baderskas hjälp för att klara av badandet, men i huvudsak sköttes sysslan av gårdskarlens fru. Till en början badades pensionärerna endast en gång var tredje vecka, sedan varannan vecka och först på 1950-talet började man bada varje vecka. I det skedet hade man också byggt en bastu som man brukade värma på fredagar.

Även byket tvättades ända fram till 1960-talet för hand i en liten bykstuga i Hemmets källare. Det var gårdskarlen eller hans fru som skötte även denna syssla, ibland med hjälp av en tvätterska. Bykandet kunde ta hela tre dagar i anspråk, eftersom ett hushåll på närmare trettio personer förstäeligt nog producerar en hel del smutstvätt. Det som gjorde bykandet speciellt tungt var att byket tvättades i källaren, men torkades på vinden, dit den våta tvätten måste bäras. På vinden manglades sedan det torra byket i en tung gammaldags mangel.

Gårdskarlens fysiskt tyngsta syssla var att ombesörja veddistributionen. Veden lagrades i källaren och det var gårdskarlens uppgift att hugga den i klabbar samt dagligen bära upp ett visst antal till varje rum. Veden var dyr, och under kalla vinterdagar kunde det bli mycket kallt i rummen trots att gårdskarlen bar upp 12-13 vedklabbar till varje rum. Centralvärme installerades i Hemmet först under föreståndarinnan Svea Parviainens tid.

Även ansvaret för trädgårdsskötseln låg i huvudsak på gårdskarlens axlar. I mötesprotokollen nämns ofta inköp av diverse jordbruksredskap och år 1910 nämns att potatis- och gräsförsäljning hade inbringat föreningen över 250 mk. Förutom de vildvin och lindar som växte i trädgården, planterade man under 1910-talet jordgubbsplantor, hallon- vinbärs- och krusbärsbuskar samt några

äppelträd i köksträdgården. Trädgården blev dock aldrig, på grund av den sandhaltiga jordmånen, så bördig som man från början hade önskat sig.

MODERNARE TIDER

Under 1960-talet började samhället i Finland sakta men säkert förändras och moderniseras. Industrin utvecklades och välfärdssamhället började ta form, samtidigt som allt fler människor flyttade till städerna. I denna utveckling följde även Hemmet med. Speciellt för personalen innebar det en stor förändring att fyrtiotimmars arbetsveckan infördes i slutet av årtiondet. Övergången till fyrtiotimmarsveckan organiserades effektivt av föreståndarinnan Brita Hedberg, till vars förtjänst för övrigt även får räknas uppordnandet av Hemmets kaotiska vind samt ändringen av bordsordningen i matsalen.

Moderniseringen av samhället innebar också att pensionärerna fick tillgång till nymodigheter som TV och radio. År 1960 anskaffades till Hemmet en första TV-apparat på prov. Några år senare bestämdes att varje pensionär utan särskilt tillstånd av direktionen hade rätt att på sitt eget rum installera såväl TV, radio som telefon, utan att behöva betala någon extra el-avgift. I början av 1970-talet tog man ytterligare ett steg framåt i utvecklingen och skaffade en färg-TV till sällskapsrummet i nedre våningen.

Även den ledda hobbyverksamheten på Hemmet intensifierades under 1970-talet avsevärt. Hemmets pensionärer besöktes av olika föreningar, körer och diakonikretsar. Det hölls konserter och ordnades teaterbesök. Svenska Samskolans, Barnträdgårdens och Scoutkåren Tammerfors spejares och Tammerfors Svenska Flickscouters Lucior spred i tur och ordning glädje och ljus i Hemmet på Lucia-dagen. Också den numera traditionella valborgskonserten, framförd av Mieskuoro Laulajat, har sina rötter från 1970-talet.

När Brita Hedberg blev pensionerad och efterträddes av Märtha Liljeroos som föreståndare, övergav hon inte Hemmet, utan kvarstod ännu i flere år framöver med att hålla populära högläsningstillfällen för pensionärerna. Märtha Liljeroos tid som föreståndare för Hemmet präglas av hennes empatiska personlighet och framstår som en mycket trivsam period. Under hennes ledning genomfördes en förbättring av kosthållet, vilket säkert bidrog till trivseln.

Sjukvård

Sedan Hemmets första doktor, Anna Wikander, sagt upp sig från posten som läkare för Hemmets pensionärer i slutet av 1910-talet, hade man inte haft någon egen läkare. Med undantag av den hälsoundersökning som varje pensionär var tvungen att genomgå före hon kunde bli antagen till Hemmet, låg det därmed på varje pensionärs eget ansvar att ombesörja sin vård vid sjukdomsfall. Om pensionären ville stanna kvar på Hemmet även under sin sjukdomstid, var ett alternativ att anställa en personlig sjuksköterska som skötte om henne på Hemmet. Sjuksköterskan kunde ges tillstånd att bo och äta på Hemmet mot extra betalning. Om pensionärens sjukdom blev kronisk eller hälsotillståndet försämrades till den grad att personen i fråga inte längre kunde vårdas på Hemmet, fick hon inte bo kvar. Hennes släktingar fick lov att ordna så att hon blev flyttad, vanligtvis till ett lämpligt sjukhus.

I slutet av 1960-talet, då man allmänt började fästa mera uppmärksamhet vid preventiv hälsovård, började man också på Hemmet så småningom återgå till systemet med egen sjukvård. En sjuksköterska började regelbundet besöka Hemmet och alla pensionärer genomgick en grundlig läkarundersökning två gånger per år. Undersökningen gjordes av doktor Martti Viranta. Genom regelbunden hälsovård strävade man till att förebygga en för tidig försämring av pensionärernas hälsa, så att de kunde bo kvar på Hemmet.

Man började också fästa allt större uppmärksamhet vid pensionärernas fysiska kondition och välmående. I enlighet med nya moderna idéer försökte man få pensionärerna att börja motionera. Man fick värdefull hjälp utifrån, då Tampereen Kotisairaanhoido inledde regelbunden motionsgymnastik och elever från Sjuksköterskeinstitutet besökte Hemmet för att ge pensionärerna hand- och fotvård samt för att företa motionspromenader tillsammans med dem.

Men det var inte endast den fysiska hälsan som försämrades. Då pensionärerna blev äldre, ökade även de med åldern förbundna psykiska problemen. Detta kunde ibland leda till en besvärlig situation för direktionen, eftersom en del pensionärer kunde bli rätt svårhanterliga. Ibland såg sig direktionen tvungen att varna åldringar för upprepat störande uppförande och meddelade dem att de skulle vara tvungna att söka sig bort från Hemmet om en förbättring inte ficks

till stånd. Varningar delades bland annat ut åt personer som på grund av ålderdomssvaghet hade blivit *oroliga och störande i Hemmet*, eller som led av en så allvarlig minnesförlust att de blivit en falltör stor börda för personalen att sköta.

Moderna tider - omodernt Hem

Ju modernare tiderna blev, desto omodernare tedde sig Hemmets gamla byggnad. Redan så tidigt som under fortsättningskriget framkastades tanken på att Hemmets byggnad började bli oändamålsenlig. Vid denna tidpunkt diskuterade föreningen nämligen om en eventuell försäljning av en del av sin tomt, varvid i förbigående konstaterades att det skulle vara vettigare att förknippa försäljningen av tomten med *anskaffandet av ny tidsenlig lokal åt hemmet*. Man började inse att det åldringshem som år 1905 hade varit hypermodernt inte längre motsvarade tidens krav.

Att bygga ett nytt hem med efterkrigstidens ansträngda ekonomi var naturligtvis inte realistiskt och frågan bordlades tills vidare. Först under slutet av 1960-talet började man på allvar vidtaga åtgärder som kunde leda till ett nytt hem. Men det skulle ännu dröja nästan tjugo år innan pensionärerna kunde lämna det gamla Hemmet och flytta in i nya moderna lokaliteter.

Om det gamla Hemmets oändamålsenlighet vittnar bl.a. det faktum att det inte fanns hiss i huset, vilket gjorde att många pensionärer hade svårt att förflytta sig inomhus. Den största olägenheten var dock att det inte fanns tillgång till varken rinnande vatten eller toalett på rummen. Möjligheterna att dra vattenledning till varje rum undersöktes visserligen, men det visade sig att projektet skulle ha blivit såväl tekniskt svårt som oskäligt dyrt att förverkliga. Hemmets sanitära utrymmen var ohjälpligt föråldrade och över huvudtaget oerhört primitiva. Hemmets 24 invånare hade endast ett badrum och några toaletter till sitt förfogande. Med sådana ålderdomliga lokaliteter blev det till sist svårt att locka nya invånare till Hemmet i en tid, då betydligt modernare alternativ stod till buds.

Förutom att Hemmet var omodernt, krävdes ständiga dyra reparationer, vilka till sist blev en övermäktig ekonomisk börda för föreningen. Varje år gick en oskäligt stor summa pengar åt till större

och mindre reparationer. Listan på nödvändiga reparationer tycktes oändlig; taket behövde förnyas, ett nytt plank runt tomten måste byggas, fönstren skulle förnyas, väggarna målas...

Hemmet kritiserades också för att vedeldningen gjorde byggnaden ytterst brandfarlig, trots att någon allvarligare brand aldrig uppstod. I början av 1960-talet förstördes ett rum i en eldsvåda, men skadorna blev små. Under årens lopp avlägsnades en del av rummets eldstäder i samband med renoveringar, men största delen stod fortfarande kvar och utgjorde en ständig brandrisk. De kokplattor som installerades i rummen under 1960-talet, visade sig även de vara riskabla och redan i slutet av årtiondet beslöt man att så småningom slopa dem på grund av *inträffade olyckstillbud*. Avskaffandet av kokplattorna tycks dock ha skett emot pensionärernas vilja, eftersom direktionen konstaterade att avskaffandet bör ske *med iakttagande av nödig diplomatisk försiktighet*.

Även i övrigt var säkerheten i Hemmet inte den bästa tänkbara. På 1970-talet började det bli en aning oroligt i de omringande kvarteren, och det nämns att *huliganer* ett flertal gånger hade tagit sig in i Hemmets byggnad genom källarfönstren, vilket ledde till att de förseddes med galler. Efter att den mest betydande omändringen, installeringen av centralvärme i mitten av 1960-talet hade genomförts, stod det definitivt klart för föreningen att man med sina begränsade resurser inte i längden skulle klara av det dyra underhållet av huset.

STÄLLNINGSTAGANDEN

Innan föreningen kunde skrida till verket med byggandet av ett nytt hem, dök det upp en hel del principiella frågor som man måste ta ställning till. Frågorna gällande Hemmets framtid ledde under årens lopp till mången *livlig diskussion*, både inom föreningen och med stadens representanter. En första och grundläggande fråga var om det överhuvudtaget längre var aktuellt med privata åldringshem. Tiderna hade förändrats och tidvis frågade man sig inom föreningen, om det inte hade varit enklare och mer logiskt att låta staden helt och hållet ta över åldringsvården.

Föreningens direktion beslöt enhälligt att man var villig att fortsätta verksamheten i en eller annan form. I diskussioner som fördes

med stadens representanter betonade direktionen att det blev billigare för staden, om åldringarna bodde i ett hem som upprätthölls av föreningen än om de skulle placeras i något av de kommunala åldringshemmen. Detta bekräftade även stadsdirektör Pekka Paavola, som i ett samtal med representanter för föreningens direktion medgav att upprätthållandet av privata åldringshem låg i stadens intresse.

Det blev också en hel del diskussioner om när tidpunkten var lämplig för att skrida till aktion. Gång på gång bordlades planerna, *tillsvidare*, och försöken att nå ett tillfredställande avtal med staden gällande tomten strandade minst lika många gånger. Som tidigare nämnts räckte det de facto närmare tjugo år innan hela processen hade slutförts och pensionärerna kunde flytta in i ett nytt hem.

Vad gällde det nya Hemmet hade man till en början två alternativ; antingen kunde man gå in för att renovera det gamla Hemmet eller också för att sälja det och bygga ett helt nytt hem. Det förstnämnda alternativet att renovera den gamla byggnaden på så sätt att den skulle ha motsvarat tidens krav diskuterades visserligen, men ganska tidigt stod det klart att ett dylikt projekt skulle ha varit fullständigt omöjligt för föreningen att genomföra. En grundrenovering av huset skulle ha blivit oskäligt dyr. Alltså gick man in för det andra alternativet, ett nytt hem.

Efter att ha fattat beslutet att gå in för ett nytt hem, hade man inom föreningen nu nått fram till frågan om vilken form det nya Hemmet skulle få. Skulle man gå in för att bygga ett åldringshem som fungerade enligt samma principer som det gamla, dvs. som ett traditionellt åldringshem? Eller skulle man hellre satsa på en modernare modell, något i stil med ett hem med privata lägenheter i anslutning till en serviceenhet?

Diskussioner och planer

Under senare hälften av 1960-talet kontaktade direktionen för De Gamlas Hem för första gången Tammerfos stads representanter. Föreningen hade för avsikt att genom en fördelaktig bytesaffär byta ut sin gamla tomt och fastighet mot en annan, på vilken man skulle bygga ett nytt hem för sina pensionärer. Eftersom Hemmet var centralt beläget på en av stadens absolut förnämsta tomter, vid Pyhäjärvis

strand och vättande mot söder, insåg föreningens direktion att alla förutsättningar att sluta en förmånlig affär förelåg.

Staden medgav från första början sitt intresse för tomten, men man anmälde att man knappast kunde sträcka sig längre än till att erbjuda en annan tomt i utbyte mot den gamla. Någon ersättning för den numera musealt värdefulla byggnaden eller ekonomiskt stöd för uppförandet av en ny byggnad på annat håll kunde staden inte utlova.

Snart erbjöd staden föreningen en tomt i ett skogsområde i stadens periferi i utbyte mot den gamla. Detta trots att föreningens uttryckliga önskan var att det nya Hemmet inte fick ligga för avsides, utan helst i stadens absoluta centrum. Föreningen tackade nej till stadens erbjudande och man insåg samtidigt att man antagligen skulle ha bättre möjligheter att sluta en förmånlig affär om man kontaktade någon av stadens större byggnadsfirmor, de så kallade *grynderna*. Tillsvidare ställde man sig dock avvaktande till situationen och sköt upp det avgörande beslutet.

Först ett tiotal år senare hade föreningen kommit till den punkten, då man insåg att man definitivt måste skrida till åtgärder för att bli av med den gamla fastigheten. Fastigheten hade blivit en allt tyngre ekonomisk belastning för föreningen och situationen började bli ohållbar. I ett skede övervägde man rentav att tillsvidare avveckla Hemmets verksamhet och hyra ut huset till något annat ändamål, medan man väntade på att få huset sålt.

I detta skede tillsatte direktionen en byggnadskommitté under ledning av diplomingenjör Lennart Doepel med Carita Lundström och Henrik Lax som medlemmar. Kommittén började på allvar undersöka olika framtidsalternativ. Kontakterna med staden återupptogs och man kontaktade även andra sammanslutningar i staden som på sätt eller annat hade med åldringsvård att göra. Avsikten var att kartlägga åldringsvårdens nuläge i staden och eventuellt hitta en samarbetspartner för ett nybygge. Föreningen hade nämligen insett att det skulle vara en idealisk lösning att hitta en partner, som skulle vara villig att uppföra ett servicehem tillsammans med Hemmet.

Under årens lopp dök en del möjliga samarbetspartner upp. I ett skede undersöktes till exempel möjligheten att uppföra ett gemensamt åldringshem med Tampereen Naisyhdistys, som från tidigare upprätthöll två privata åldringshem i staden ¹⁰. Så småningom visade det sig att

¹⁰ Lahdensivun Vanhainkoti och Viinikan Vanhainkoti.

intresset från motpartens sida var svalt. Planerna på att bygga ett hem i samarbete med Tampereen Ukkokotiyhdistys förföll i sin tur på grund av ekonomiska orsaker.

Byggnadskommitténs ordförande Lennart Doepel kontaktade i detta skede den stora byggnadsfirman Veikko Matikainen för att höra, om de eventuellt hade något byggnadsprojekt på gång som kunde vara av intresse för De Gamlas Hem. Det visade sig att Matikainen hade för avsikt att uppföra ett åldringshem för Stadsmissionen i stadsdelen Skyttälä, i det kvarter som gränsar till Rongankatu, Tuomiokirkonkatu, Kyttälänkatu och Aleksanterinkatu. Matikainen erbjöd De Gamlas Hem en möjlighet att komma med i projektet och föreningen tog tillfället i akt. Stadsmissionen, som inte hade gjort något eget initiativ i frågan, tog med öppna armar emot De Gamlas Hem som partner. Under byggnadsskedet stod föreningen ständigt i nära kontakt med Stadsmissionens verksamhetsledare Raimo Sinkkonen.

Avtalet med Perusyhtymä

Redan före samarbetsprojektet med byggnadsfirman Matikainen kom igång, hade föreningen sålt den gamla tomten med byggnad. Men försäljningen hade inte varit någon enkel affär. Då staden trots föreningens begäran inte hade kommit med något godtagbart förslag till en byteshandel, hade föreningen beslutat att kontakta stadens grynderfirmor. Många firmor visade ett brinnande intresse för tomten, men trots detta tackade de en efter en nej till anbudet.

Den största orsaken till de nekande svaren var att staden i början av år 1978 hade belagt tomten med byggnadsförbud. Detta sågs allmänt som ett tecken på att staden trots allt var mer intresserad av tomten än man hade anat. Byggnadsförbudet innebar att föreningens möjligheter att bli av med tomten på den fria marknaden i praktiken minimerades. Nu behövde staden bara invänta att föreningen, förr eller senare, av ekonomiska orsaker skulle vara tvungen att avstå från den eftertraktade tomten.

Då dök Perusyhtymä upp som en räddare i nöden. Perusyhtymä var en byggnadsfirma från Helsingfors, som var beredd att köpa tomten trots att den var belagd med byggnadsförbud. De lokala byggnadsfirmorna hade bedömt möjligheterna att få byggnadsförbudet

upphävt som obefintliga, men Perusyhtymä meddelade att de hade sådana politiska kontakter i huvudstaden att de utan större problem skulle kunna få förbudet upphävt.

Så gjordes ett föravtal upp mellan De Gamlas Hem och Perusyhtymä, och det godkändes på ett extraordinarie möte den 7 augusti 1980. Avtalet gav Perusyhtymä förköpsrätt till tomten. Perusyhtymäs avsikt var att antingen riva Hemmet och bygga ett nytt större åldringshem på dess plats, eller att bevara Hemmet och bygga ett annat hus brevid det. I båda alternativen ingick också ett servicehus för åldringar.

Stadens tväromvändning

Då avtalet med Perusyhtymä kom till stadens kännedom, blev det plötsligt fart på stadens tjänstemän. Stadsdirektör Paavola med biträdande stadsdirektörer sammankallade omedelbart ett möte där De Gamlas Hems sätt att sköta tomtrågan klandrades. Stadsdirektörerna hänvisade till rådande lagparagrafer, som sade att kommunen alltid har rätt att inlösa en fastighet som är till salu. Denna rätt ämnade staden nu begagna sig av.

Stadens representanter beklagade sig vidare över att De Gamlas Hem aldrig kommit med något konkret förslag till tomtrade med staden. På denna punkt var representanterna för De Gamlas Hem av annan åsikt. Man påminde stadsdirektörerna vänligen om att föreningen under mer än femton års tid hade försökt få till stånd en saklig diskussion om möjligheterna till en vettig lösning på tomtrågan. Det enda beskedet man under denna tid hade fått från staden var att vänta.

Direktionen hade slutligen inget emot att staden skulle lösa in fastigheten om man bara fick ett konkret och preciserat erbjudande. Faktum är att föreningen sannolikt hade kunnat göra en förmånligare affär med Perusyhtymä, än den som gjordes med staden, men det fanns vissa saker som talade för upphävandet av avtalet med Perusyhtymä. Den kanske viktigaste motiveringen var att man med staden som köpare, kunde försäkra sig om att byggnaden skulle stå kvar. Detta var av betydelse eftersom byggnaden, trots sin oändamålsenlighet som ålderdomshem, hade stort känslomässigt värde för föreningens representanter.

Även om De Gamlas Hem var juridiskt bundet av föravtalet med Perusyhtymä, intog byggnadsfirman en mycket förståelsefull inställning till den förändrade situationen. Perusyhtymä lovade utan vidare att dra sig tillbaka om De Gamlas Hem kunde uppnå en för båda parter fördelaktig överenskommelse med staden.

Trots att föravtalet med Perusyhtymä ogiltigförklarades, hade det varit av stor betydelse. Tack vare föravtalet stod föreningen i de fortsatta förhandlingarna med staden i en betydligt starkare position än tidigare. Nu kunde föravtalet med Perusyhtymä användas som grund för förhandlingarna. Om föravtalet inte funnits, skulle staden alltså ha kunnat undvika att ge föreningen en konkret offert.

Efter diverse förhandlingar med staden utsågs en godeman som åtnjöt såväl stadens som föreningens fulla förtroende. Denna godeman blev stadens byggnadschef Erkki Pylkkänen. Han fick i uppgift att värdera tomten i Eteläpuisto med anhörande byggnad samt ge ett utlåtande på till vilket pris staden kunde få inlösa De Gamlas Hem. På förhand uppskattade man att den slutliga köpeskillingen skulle ligga någonstans mellan 6 och 10 miljoner mark.

Ett köpekontrakt beträffande försäljningen av Hemmets fastighet undertecknades med staden och betalningen, 6,5 miljoner mark, inbetalades på De Gamlas Hems konto i januari 1982. Efter köpet fortsatte De Gamlas Hem med verksamheten i huset på gammalt sätt, endast med den skillnaden att Hemmet nu var stadens hyresgäst. Från stadens sida framhöll man att det låg i stadens intresse att föreningen möjligast länge skulle fortsätta verksamheten i den gamla fastigheten. Orsaken var att staden, den dag byggnaden utrymdes, skulle vara tvungen att sätta igång med dyra reparationer. Enligt kontraktet skulle föreningen vara ute ur huset senast vid utgången av år 1984.

Nybygget vid Rongankatu påbörjades i oktober 1982 med rivning av de gamla byggnader som tidigare fanns på tomten. Byggnadsarbetena utfördes av byggnadsfirman Veikko Matikainen och nybygget beräknades vara färdigt på hösten följande år. I den nya byggnaden fick Hemmet 26 pensionärsbostäder av varierande storlek samt kansli- och samlingsutrymmen. Lägenheternas storlek var; 10 st. 1 rum + kokvrå, 2 st. 1 rum + kök, 13 st. 2 rum + kök samt 1 st. 3 rum + kök. Den sammanlagda våningsytan var 1 154 m².

DET GAMLA HEMMETS ÖDE

Vad som i framtiden skulle hända med det gamla Hemmet, blev under årens lopp en mycket omdiskuterad fråga i Tammerfors. Både den stora allmänheten och stadens myndigheter hade åsikter om Hemmets framtida användning, likaså pressen. I såväl de lokala tidningarna som i rikstidningen Helsingin Sanomat och i Huvudstadsbladet publicerades med jämna mellanrum artiklar och insändare med information om byggnadens historia samt åsikter om dess framtida användning.

Arkitektoniskt värde

Rent allmänt rådde konsensus om att den närmare åttio år gamla byggnaden borde bevaras och skyddas. Föreningen råddes visserligen någon gång på 1970-talet att riva huset för att göra tomten mer eftertraktad. Men på de flesta håll betonades att byggnaden hade sådant historiskt och arkitektoniskt värde som inte kunde förbises.

Den allmänna opinionen uppskattade åter gamla byggnader, efter ett par årtionden av obarmhärtigt rivande av allt som var gammalt. Som ett bevis på att traditionell arkitektur åter väckte intresse, kan man se de olika grupper som med jämna mellanrum gjorde studiebesök till Hemmet. Under början av 1980-talet besöktes Hemmet bl.a. av Tekniska Högskolans arkitektavdelning, en grupp textilkonstnärer från Göteborg samt grupper från såväl Norge som Ryssland. Inspelningen av TV-dokumentären *Staden igår, idag, imorgon* år 1982 skedde delvis i Hemmet.

Hemmet väckte främst intresse som ett gott exempel på jugendstilen. En omfattande artikel i Helsingin Sanomat hävdade bland annat att byggnaden är den enda i Tammerfors, i vilken jugendstilen har bevarats hel, intressant och enhetlig. I något skede framkastades rentav idén att huset skulle ha gjorts till ett jugendmuseum, vilket skulle ha varit unikt i Norden.

Framtida verksamhet

Vad gällde Hemmets framtida användning, var de flesta i alla fall från början överens om att byggnaden skulle användas för någon form av kulturell konstverksamhet. På många håll visade man intresse för huset, eftersom det under denna tid var brist på utrymmen i staden för olika sorters hobbyverksamhet. Utnyttjandet av före detta fabriksutrymmen för kulturell verksamhet, som sedanmera blivit ett kännetecken för Tammerfors, började först ta form.

Redan i mitten av 1970-talet föreslog hembygdsrådet Uno Sini-salo att staden skulle köpa Hemmet och omvandla det till ett konstgalleri. I galleriet skulle man i första hand ställa ut permanenta utställningar av genuina tammerforskonstnärers verk. En insändare i Aamulehti däremot föreslog att staden skulle hyra ut Hemmet åt privatpersoner för bröllop, begravningar, konserter och möten. På samma sätt utnyttjades den välkända kulturbyggnaden Hvitträsk i Kyrkslätt, som staten litet tidigare hade köpt.

I ett skede fanns det också planer på att konservatoriet skulle överta huset. Det blev till sist dock en annan musikskola, nämligen Pirkanmaan musiikkiopisto, som blev den lyckliga nya hyresgästen i Hemmet. Efter att pensionärerna i slutet av år 1983 lämnat Hemmet, övertogs det av musikinstitutets unga musikanter, som tidigare hade haft utrymmen i det Tirkkonenska huset i stadens centrum. Enligt institutets rektor Väinö Lehto var byggnaden som gjord för institutets behov; internrummen lämpar sig nästan utan ombyggnad för undervisning och den öppna hallen erbjuder idealiska förhållanden för konserter. Musikinstitutet, som på sina listor har omkring 600 elever från Tammerfors och närkommunerna, verkar i huset ännu i dag. Under årens lopp har Hemmets gamla byggnad därmed blivit en välbekant plats för hundratals ortsbor.

EN NY ERA INLEDS

De Gamlas Hems invigningsfest, för invånarna samt inbjudna gäster, gick av stapeln den 25 november 1983 i den nya klubblokalen. Därmed inleddes en *ny, ljus, optimistisk* era i Hemmets historia, för att citera årsberättelsen. Flyttningen till ett nytt hem utgjorde en milstolpe i föreningens historia, som endast är jämförbar med år 1905, då det

gamla Hemmet blev färdigt. Nu var det inte enbart huset som var nytt, utan Hemmets hela verksamhetsform hade genomgått en radikal förändring och modernisering.

Det som främst skiljer det nya Hemmet från det gamla, är att pensionärerna bor i en lägenhet i stället för ett rum. Varje lägenhet inkluderar eget kök och badrum samt balkong som vätter mot söder, och har samma privata ro som i vilket våningshus som helst. Men det finns även en annan skillnad, som åtminstone principiellt kan anses vara av betydelse. I det nya Hemmet erbjuds lägenheter åt såväl ensamstående personer som äldre par. Detta innebär att det numera på Hemmet bor även män, vilket inte var möjligt i det gamla Hemmet.

Övergången

Att entusiasmen över flyttningen till det nya Hemmet var stor kan man inte ta miste på, även om det naturligtvis låg en hel del vemod i att lämna ett hus där man verkat i närmare nittio år. På årsmötet år 1984 öser man lovord över de nya lokaliteterna. Bland annat uttrycker man sin glädje över att få fortsätta sin verksamhet i tidsenliga och komfortabla bostäder enligt *moderna, frisinnade principer, som slår vakt om den enskilda individens frihet och integritet, men samtidigt skänker maximal trygghet.*

För att förbereda och planera flyttningen från den gamla byggnaden till de nya utrymmena, hade direktionen i början av 1980-talet utsett en särskild kommitté under ordförandeskap av Eva-Maja Sucksdorff och med medlemmarna Märtha Liljeroos, Gretel Rancken och Marjatta Strang. Trots entusiasmen och optimismen blev flyttningen inte helt problemfri, varken för Hemmets direktion, föreståndarinnan eller för pensionärerna själva. Personalens och direktionens arbetsbörda mångfaldigades och en oundviklig och i vissa fall smärtsam gallring bland det gamla Hemmets pensionärer måste ske vid inflyttningen till det nya Hemmet.

Trots att det nya Hemmet hade fler bostäder än det fanns rum i det gamla, kunde endast 9 av det gamla Hemmets 22 pensionärer flytta till det nya Hemmet. Resten flyttades till andra ålderdomshem eller till sjukhus. De flesta flyttade till Koukkuniemi åldershem eller till Hemmets samarbetspartner och granne, Stadsmissionens Koskikoti.

Eva-Maja Sucksdorff
Föreståndarinna 1989-1998

De som flyttade till Koskikoti kunde fortfarande delta i Hemmets verksamhet.

Orsaken till att en gallring bland det gamla Hemmets pensionärer måste ske, var att det nya Hemmet med sina privata lägenheter förutsatte att pensionärerna skulle vara vid god hälsa för att i normala förhållanden klara sig utan utomstående hjälp. Det var få av det gamla Hemmets invånare som fyllde detta krav. Av det nya Hemmets första invånare var de helt nya pensionärernas antal 17. Genom gallringen och nyrekryteringen sjönk pensionärernas medelålder på en gång med fem år till 77.

Direktionen måste också bestämma sig för vad som skulle ske med det gamla Hemmets lösöre. Kvar i Hemmet blev det av Birger Federley ritade ursprungliga matsalsmöblemanget, som staden köpte med huset. Till det nya Hemmet fördes vissa värdeförmål, däribland ett värdefullt Irisskåp. Hemmets gamla flygel, som saknade säljvärde, donerades till Heinola stadsmuseum. Största delen av bohaget och inventarierna såldes, och det som blev kvar donerades med vissa undantag till Frälsningsarmén.

Hemmets centrala läge

Det nya Hemmet är ett modernt servicehem. Verksamhetsidén grundar sig på tanken att människan så länge som möjligt, skall kunna leva med i stadens dagliga liv. Pensionärerna bör ha tillgång till samma tjänster och tillfällen till förströelse som varje stadsbo, men skall samtidigt kunna leva ett lugnt liv i en trygg miljö.

Att Hemmet är beläget i stadens absoluta centrum är en av tankarna bakom hela verksamheten. Det centrala läget gör att det är lätt och behändigt för pensionärerna att sköta sina affärer ute på staden. Affärer, teatrar, museer och ämbetsverk, allt finns på gångavstånd. Det är därtill med tanke på pensionärernas rörlighet bekvämt att bo nära järnvägs- och busstationerna, för att inte tala om att hållplatserna för stadsbussarna ligger alldeles bakom husknuten, liksom den vackra Koskipuisto. Domkyrkan och Gamla kyrkan ligger inte heller långt ifrån, vilket gör kyrkobesöken bekväma.

Hemmets centrala läge möjliggör också att pensionärerna utan begränsningar kan ta emot besök av släkt och vänner och även inkvartera

dem, vilket inte var möjligt i det gamla Hemmet. Dessutom kan de aktivt ta del i det kulturutbud som Tammerfors stad erbjuder.

Samarbetet med Koskikoti

Då det nya Hemmet uppfördes samtidigt som Stadsmissionens Koskikoti, började föreningens direktion diskutera, vilka samarbetsformer man kunde tänka sig att utveckla med sin nya granne. De enda villkor båda parter ställde, var den egna integriteten och bestämmanderätten över sina egna ekonomiska resurser. Båda parter skulle, även i fortsättningen, själva besluta om sin ekonomi samt självständigt välja pensionärer till sina respektive hem.

För Hemmets nya fastighet grundades ett aktiebolag vid namn Oy Kyttälänpiha, i vars direktion De Gamlas Hem har tre representanter och Stadsmissionen två. Koskikoti och Hemmet anlitar också en gemensam disponent och gårdskar, vars löner delas i förhållande till lägenheternas antal. Hemmet har därtill en egen representant i Koskikotis direktion.

Koskikoti är ett utpräglat åldringshem med hälsovårds- och måltidstjänster, medan Hemmet i första hand erbjuder sina invånare trygga lägenheter. Hemmets pensionärer får dock mot extra avgift begagna sig av Koskikotis tjänster. I Koskikotis matsal har pensionärerna möjlighet att emot betalning inta måltider, även om de flesta idag själva ombesörjer sin mat. Från den lunchrestaurang som befinner sig i samma fastighet som Hemmet är det möjligt att få måltider hemtransporterade.

Den kanske viktigaste samarbetsformen mellan Hemmet och Koskikoti är det interna alarmsystemet. Varje lägenhet i kvarteret är kopplat till ett internt telefonnät med ett alarmsystem och dejourering dygnet runt. Genom den interna telefonen har Hemmets föreståndarinna kontakt med pensionärerna. Om kvällar och nätter samt under veckosluten, då föreståndarinnan inte är på plats, sköts dejoureringen av Koskikoti.

NUTID OCH FRAMTID

Hösten 1993 firades högtidligen de första tio åren i det nya Hemmet. År 1998 var åter ett bemerkelseår, då firade föreningen tillsammans med sina 36 nöjda pensionärer Hemmets hundraårsjubileum.

Livet i det nya Hemmet skiljer sig inte i nämnvärd grad från boendet i en vanlig lägenhet. En skillnad är dock att pensionärerna i Hemmet erbjuds rikligt med möjligheter till hobby- och fritidsverksamhet. Olika former av hobbyverksamhet ökade redan under 1970-talet i det gamla Hemmet, men efter flyttningen till det nya Hemmet aktiverade sig pensionärerna ytterligare.

Trots att det numera bor såväl män som kvinnor på Hemmet, är kvinnodominansen bland invånarna allt fortfarande stor.

Den naturliga samlingspunkten för Hemmets pensionärer är klubblokalen, där det finns ett litet bibliotek med dagens tidningar, piano samt TV och video. I klubblokalen ordnas regelbundna filmförevisningar enligt pensionärernas önskemål. Därtill ordnas varannan vecka ett välbesökt samkväm. Det har dessutom bildats olika grupper som till exempel spelar kort eller lägger puzzle. Bland pensionärerna har det också blivit populärt att fira sina privata bemarkelsedagar i klubblokalen.

Pensionärerna tillbringar sin tid allt mer utanför Hemmet. I grupp gör man regelbundna teater-, konsert- och museibesök, till vilka Hemmet ställer gratis biljetter till förfogande. Till föreningens traditioner hör numera att i december bjuda sina pensionärer och funktionärer på en gemensam julmiddag.

På initiativ av föreståndarinnan Eva-Maja Sucksdorff, som till sin utbildning är hälsovårdare, har pensionärernas såväl fysiska som psykiska hälsa blivit väl omskött. Att pensionärerna är så aktiva kan man delvis se som en följd av det nya Hemmets utmärkta sällskapsutrymmen, det centrala läget samt föreningens goda ekonomi. Man har föreståndarinnan Eva-Maja Sucksdorff att tacka för att Hemmets invånare idag är aktivare än någonsin.

Efter byggandet av det nya Hemmet har föreningens ekonomi varit stabil. Redan i mitten av 1980-talet ansåg direktionen att det årliga understödet, som emottagits under de senaste årtiondena av Tammerfors stad, inte längre var nödvändigt.

Eftersom föreningen allt sedan sitt grundande har kommit till rätta med privata medel, med undantag av perioden då underhållet av den gamla fastigheten fordrade stora belopp, beslöt direktionen att inte längre anhålla om understöd av staden för år 1986. Trots detta beviljades föreningen följande år ett understöd på 20 000 mark.

Den allmänna svåra ekonomiska depressionen i början av 1990-talet, inverkade inte i märkbar grad på föreningens ekonomi, även om den ledde till en drastisk minskning av föreningens förmögenhetsavkastning. I och med att utgifterna hölls under stram kontroll visade bokslutet fortfarande ett överskott.

Hemmets renommé är idag så hög att den som önskar bosätta sig där, får förbereda sig på att köa i 6-10 år innan en plats blir ledig. Förutom de 26 lägenheterna i Kyttälänpiha förfogar föreningen numera över sex lägenheter i grannskapet. Idealet skulle dock vara att man kunde verka på ett ställe för att så effektivt som möjligt kunna administrera verksamheten.

Under årens lopp har man utrett olika möjligheter att utöka föreningens lokaliteter. En idealisk lösning skulle vara att inlösa bostäderna i Kyttälänpihas nuvarande B-trappa av Stadsmissionen, men detta har tills vidare inte varit möjligt.

Föreståndarinnan Eva-Maja Sucksdorff, som innehåft tjänsten sedan år 1989, lämnade på egen begäran sin post den 1.10.1998 och efterträddes 1.11.1998 av Margareta Kilpeläinen.

FÖRTECKNINGAR

Hedersmedlemmar

Föreningen har under sin hundraåriga historia utsett tre hedersmedlemmar. Den första utsåg årsmötet år 1917. Åran tillföll föreningens mångåriga medlem Sigrid Blom, som nyligen avlidit. Blom hade varit medlem av direktionen sedan år 1901 och hade sedan år 1907 fungerat som ordförande i densamma. Utnämningen till hedersmedlem motiverades med det *varma intresse konsulinnan Blom städse visat Föreningen och dess sträfvanden och som en ringa erkänsla för det förtjänstfulla arbete Konsulinnan Blom i egenskap af Direktionens ordförande under flertal år offrat till fromma för Föreningen.*

Till föreningens andra hedersmedlem kallades fru Lisa Dahlström år 1947. Dahlström hade fungerat som föreningens ordförande åren 1930-1945, men var aktiv som suppleant ända fram till år 1962. Genom en tidningsnotis tackade föreningen fru Dahlström som med sitt *fina, lugna, varmhjärtade väsen ägnat hemmet en allt uppoftande kärlek och såväl själslig som materiell omvårdnad.* Såväl tidningsartikeln som årsberättelsen för år 1947 visar att föreningen levde i tron att Dahlström var föreningens första hedersmedlem, vilket alltså inte var fallet.

Till föreningens tredje hedersmedlem kallades lagman Erik Salvén år 1996. Salvén har varit medlem av direktionen åren 1953-1995 och dess ordförande åren 1981-1988. Lagman Salvén gjorde under sin tid som direktionsmedlem en betydande insats som föreningens juridiska rådgivare. Han bistod föreningen vid allehanda kontraktuppgörelser och var en ovärderlig kontaktperson mellan föreningen och Tammerfors stads makthavare.

Föreningens hedersmedlemmar 1898-1998

<i>Namn</i>	<i>Utnämningsår</i>
Sigrid Blom	1917
Lisa Dahlström	1947
Erik Salvén	1996

Föreningens funktionärer

Föreningens direktion består enligt stadgarna av sex ordinarie medlemmar, varav tre är kvinnliga och tre manliga. Medlemmarna väljs för tre år i taget, så att varje år två är i tur att avgå. Valet sker vid föreningens årsmöte. Förutom ordinarie medlemmar väljs sedan år 1906 en eller flere direktionssuppleanter. Antalet suppleanter är inte fastslaget och har under årens lopp varierat från en till fyra personer. Förutom suppleanter har revisorer och suppleanter till dessa årligen utsetts att granska föreningens räkenskaper.

Till dags dato har i föreningen De Gamlas Hems direktion som ordinarie medlemmar suttit 37 personer. Suppleanternas antal är hittills 27 personer, av dessa har tio senare blivit ordinarie medlemmar. Två personer, Lisa Dahlström och Gretel Rancken, har blivit suppleanter efter att först ha fungerat som ordinarie medlemmar. Direktionens mest långtida medlem har varit lagman Erik Salvén, som var medlem i fyrtyotvå år, 1953-1995. Föreningens nuvarande ordförande Lennart Doepel har 1998 inlett sitt trettionionde år som medlem av föreningens direktion.

Direktionen utser bland sig ordförande, kassör och sekreterare. Nuvarande ordföranden Lennart Doepel är föreningens nionde ordförande under de hundra år som gått sedan föreningen grundades. Den mest långtida ordföranden har varit fru Beata Liljeroos-Söderholm, som innehade posten i tjugofyra år, åren 1957-1981.

Vice-ordförande har valts regelbundet först sedan 1950-talet. Redan år 1911 nämns visserligen att direktionsmedlemmen fru Anna Enqvist valts till vice-ordförande, men därefter nämns titeln följande gång först år 1955. Sedan dess har direktionen permanent haft en vice-ordförande.

Föreningens ordföranden 1898-1998

<i>Namn</i>	<i>Ordförande åren</i>
Lars Johan Hammarén	1898-1906
Sigrid Blom	1907-1917
Gärda Klingendahl	1918-1923
Edith Solin	1924-1930
Lisa Dahlström	1931-1945

Anni Sumelius	1946-1957
Beata Liljeroos-Söderholm	1958-1981
Erik Salvén	1982-1988
Lennart Doepel	1989-

Föreningens vice-ordföranden 1898-1998

<i>Namn</i>	<i>Vice-ordförande åren</i>
Anna Enqvist	1898-1909
Martha Widing	1955-1981
Eva-Maja Sucksdorff	1982-1989
Erik Stenbäck	1990-

Föreningens kassörer/förmögenhetsförvaltare 1898-1998

<i>Namn</i>	<i>Kassör åren</i>
Anna Enqvist	1898-1909
Agda Brakel	1910-1925
Helmi Blom	1926-1933
Märtha Widing	1946-1981
Gretel Rancken	1963-1992
Åke Zimmer	1993-

Föreningens sekreterare 1898-1998

<i>Namn</i>	<i>Sekreterare åren</i>
Ossian Procopé	1898-1903
Axel Tammelande	1904-1926
Gösta Hårdh	1927-1945
Oscar Sumelius	1946-1957
Sten Söderholm	1958-1976
Lennart Doepel	1977-1980
Åke Zimmer	1981-

Direktionens ordinarie medlemmar 1898-1998

<i>Namn</i>	<i>Medlem åren</i>	<i>Specialuppdrag</i>
Björkell, Ina	1898-1900	
Blom, Sigrid	1901-1917	ordförande 1907-1917
Clayhills, Ellen	1907-1917	
Dahlström, Lisa	1931-1945	ordförande 1931-1945
Doepel, Lennart	1960-	sekreterare 1977-1980, ordförande 1989-
Eklund, Edin	1934-1937	
Enqvist, Anna	1898-1920	kassör 1898-1909, viceordf. 1911-1920
Hagberg, Uno	1917-1944	
Hahl, Gerda	1920-1939	
Hammarén, Lars Johan	1898-1906	ordförande 1898-1906
Hildén, Victoria	1937-1963	
Hårdh, Gösta	1927-1953	sekreterare 1927-1945
Idman, Olga	1898-1907	
Jensen, Githa	1997-	
Klingendahl, Gärda	1918-1923	ordförande 1918-1923
Liljeroos, H.	1898-1917	
Liljeroos-Söderholm, Beata	1958-1981	ordförande 1958-1981
Lundström, Carita	1983-	
Mäklin, Elin	1917-1920	
Nyman, Maiju	1920-1929	
Procopé, Ossian	1898-1903	sekreterare 1898-1903
Rancken, Gretel	1963-1996	kassör 1963-1992
Salvén, Erik	1953-1995	ordförande 1982-1988
Solin, Edith	1924-1930	ordförande 1924-30
Stenbäck, Erik	1990-	viceordförande 1990-
Stephan, Ragnar	1944-1950	
Strang, Marjatta	1996-	
Sucksdorff, Eva-Maja	1982-1989	viceordf. 1982-1989
Sumelius, Anni	1946-1957	ordförande 1946-1957
Sumelius, Gösta	1906-1940	
Sumelius, Oscar	1940-1957	sekreterare 1946-1957

Söderholm, Sten	1958-1976	sekreterare 1958-1976
Tammelander, Axel	1904-1926	sekreterare 1904-1926
Widing, Martha	1943-1983	kassör 1946-1981, viceordf. 1955-1981
Winter, Arne	1950-1960	
Zidbäck, Mathilda	1928-1934	
Zimmer, Åke	1976-	sekreterare 1981-, kassör 1993-

Suppleanter i direktionen 1898-1998

<i>Namn</i>	<i>Medlem åren</i>	<i>Specialuppdrag</i>
Björkman, Anni	1917-1918	
Blom, Helmi	1926-1933	kassör 1926-1933
Brakel, Agda	1910-1925	kassör 1910-1925
Clayhills, Ellen*	1906-1907	
Dahlström, Lisa**	1945-1962	
Ek, Signe	1918-1919	
Eklund, Edin*	1920-1934	
Helminen, May	1934-1975	
Hildén, Victoria*	1933-1937	
Hultberg, H.	1907-1908	
Jensen, Githa*	1990-1996	
Klingendahl, Gärda*	1913-1917	
Klingendahl-Pellas, Essi	1947-1975	
Lax, Henrik	1977-1986	
Lundström, Carita*	1977-1983	
Rancken, Gretel**	1997-	
Reinius, Ester	1929-1937	
Salvén, Riitta	1996-	
Selin, Elin	1908-1911	
Stenbäck, Erik*	1986-1989	
Strang, Marjatta*	1982-1995	
Sucksdorff, Eva-Maja*	1975-1981	
Sumelius, Göran	1984-1991	
Söderlund, Gustav	1991-	
Tallkvist, Maria	1911-1920	
Winberg, Anna-Maija	1937-1959	
Zidbäck, Mathilda*	1920-1929	

* Blev ordinarie direktionsmedlem efter att ha varit suppleant.

** Blev suppleant efter att ha varit ordinarie direktionsmedlem.

Föreståndarinnor

Under de nittioett år som Hemmet existerat, har det haft sju föreståndarinnor. De fem första arbetade på det gamla Hemmet, medan Märtha Liljeroos var med om flyttningen till det nya Hemmet. Eva-Maja Sucksdorff, som tillträdde posten som föreståndarinna år 1989 och avgick 1998, är den första som verkat i det nya Hemmet från början av sin tjänsteperiod.

Föreståndarinnor 1905-1998

<i>Namn</i>	<i>Föreståndarinna åren</i>
Aina Helena Nordlund	1905-1918
Evy Palmroth	1918-1930
Sigrid Bauer	1930-1945
Svea Parviainen	1945-1966
Brita Hedberg	1966-1973
Märtha Liljeroos	1973-1989
Eva-Maja Sucksdorff	1989-1998
Margareta Kilpeläinen	1998-

Pensionärer

Det finns ingen enhetlig och heltäckande förteckning över de pensionärer som under de sjuttiosju år det gamla Hemmet var i användning bodde där. Däremot kan man genom att samla ihop uppgifter från flere olika dokument få till stånd en förteckning som täcker väl över 90 % av pensionärerna. Ur denna förteckning framgår att omkring 220 pensionärer under årens lopp tillbringade sina sista levnadsår på det gamla Hemmet. På s.g.s. alla kan man få fram namn och inflyttningsår, medan utflyttnings/dödsåret fattas på många.

Det nya Hemmets invånare finns i sin helhet dokumenterade.

Pensionärer i det gamla Hemmet 1905-1982

<i>Namn</i>	<i>Inflyttad</i>		
		Canth, Annikki	
Aaltovuuo, Margareta Dagmar	1962	Dahlström, Aino	1950
Ahlstén, Johanna Adolffina	1915	Dunderberg, Fanny Naomi	1927
Ahlström, Juliana	1905	Edelberg, Anna	1940
Ahola, Selma Sofia	1950	Edelberg, Jenny	1940
Alanen, A.	1973	Ekholm, Dagmar	1941
Alfthan, Agda	1974	Enckell, Olga	1927
Amnell, Josefina Augusta	1907	Enqvist, Amanda Emilia	1918
Andrejeff, Senja	1948	Enroos, Edla	1915
Aspelund, Elin	1940	Eronen, Lyyli	1977
Aspelund, Irene Maria	1927	Eskelin, Augusta Emerentia	1906
Autere, Anni	1950	Fontell, Wilhelmina Charlotta	1906
Autila, Helga	1981	von Frenckell, Hionia	1966
Autila, Liisa	1981	Gallenius, Charlotta Maria	1929
Bauer, Sigrid Wilhelmina	1955	Grönblom, Hildur	1970
Berg, Ellen	1944	Grönblom, Nina	1962
Bergroth, Aina	1943	Grönhagen, Constance Evelina	1905
Björnström, Kerstin	1977	Haapamäki, Amanda Johanna	1926
Blixt, Emma	1951	Haataja, Lahja	1975
Brandt, Olivia Karolina	1912	Hakola, Laina Aliisa	1958
Broman, Amy	1926	Hartell, Maria	1945
Brummert, Anna	1938	Hedelius, Fanny Sofia	1936
Bustorff, Cecilia Maria	1934	Heinonen, Helmi	1949
Bustorff, Julia Adelaide	1934	Hellman, Aina Charlotta	1913
Bär, Alma	1940		

Hellman, Lyidia	1942	Kylmälahti, Aira	1976
Hietanen, Terese	1976	Kyrenius, Eva Elisabet	1907
Hilli, Jenny	1943	Kyrklund, Hilda Wilhelmina	1916
Hofman, Elvira	1966	Lagerström, Mathilda Sofia	1905
Holmberg, Johanna Wilhelmina	1905	Lang, Helvi	1953
Hulmi, Vappu	1980	Leiman, Anna	1922
Huuskonen, Anni Lydia	1963	Lidman, Svea Alexandra	1958
Hymander, Selma	1930	Lillqvist, Hulda	1938
Hymander, Sigrid Amalia	1947	Lillqvist, Jenny Wilhelmina	1907
Hyttinen, Ida Maria	1918	Lindberg, Betty Antoinette	1918
Hämäläinen, Tyyne Sofia	1980	Lindell, Anna Lisa	1906
Iisalo, Aino	1977	Lindeqvist, Mathilda	1920
Ingman, Emmi Elvira	1921	Lindfors, Ida	1945
Irjala, Säte	1982	Lindgren, Karolina Emilia	1926
Jalonen, Lydia Amanda	1926	Lindqvist, Mathilda	1947
Jernström, Katarina Louise	1905	Lundahl-Bergström, Selma	1924
Johansson, Anna	1952	Löfström, Anna Katharina	1934
Johansson, AnnaMathilda	1965	Malmström, A-M.	1982
Johansson, Berta	1936	Manner, Jenny Alice	1955
Jurva, Brita	1976	Mansner, Anna	1942
Jussila, Liisa	1979	Mansner, Sofia Henrika	1907
Juvonen, Helmi	1948	Molin, Julia	1937
Kaistila, Lempi	1977	Molin, Tekla Paulina	1922
Kallio, Doris	1978	Morja, Aino	1975
Kauppinen, Amalia	1945	Mustonen, Lyyli	1967
Kekkonen, Eeva	1979	Mäkinen, Helvi	1982
Kemi, Valmu Inkeri	1981	Nieminen, Gustava	1926
Kinnoin, Johanna	1908	Nikander, Hilja	1979
Kinnunen, Alma	1973	Nordin, Henrika	1906
Kinnunen, RosinaKarolina	1920	Nordlund, Aina Helena	1930
Kivivuori, Johanna	1908	Nordlund, Hilda Sofia	1934
Kjöldman, Elin Constance	1933	Numminen, Salli	1978
Kokkonen, Alina Ingeborg	1952	Nygren, Ingrid	1938
Kolu, Hertta	1979	Nyman, Helga	1973
Koskinen, Edla	1916	Otava, Hilja Synnöve	1948
Kullberg, Mildred Emilia	1953	Packalén, Alma Alexandra	1906
Kulmala, Edla Sofia	1916	Palmén, Augusta Sofia	1908
Kunnas, Hilda	1973	Palmroth, Edla Rosa	1909
Kvist, Jermina	1942		

Palmroth, Evy Johanna	1930	Silander, Ellen Mathilda Maria	1958
Palo, Ester	1966	Silfverblad, Josefina Amalia	1905
Parviainen, Svea Fanny Helena	1966	Snellman, Bertha Johanna	1934
Pastell, Rauha	1956	Soisalo, Kreetta	1979
Pelkonen, Brita Katharina	1905	Stenfors, Fanny Josefina	1916
Pelkonen, Maria Josefina	1918	Stenman, Serofia Gustafva	1906
de Pestschansky, Olga Jacobina	1950	Stenmanson, Augusta	1906
Pirilä, Kaisu	1975	Stigell, Hilda Charlotta	1923
Prehn, Leonide Eugenie	1968	Strang, Anni Johanna	1957
Pulliainen, Johanna Karolina	1917	Strömbom, Sofia	1931
Purola, Vilhelmina	1950	Söderlund, Augusta Karolina	1919
Rainta, Berta	1953	Tammelander, Gustafva Sofia	1905
Rancken, Aili	1947	Tasa, Elin	1948
Reiche, Irmgard Elisabeth	1956	Terho, Aino	1979
Renfors, Maria	1936	Toffer, Ofelia	1939
Renvall, Anna	1938	Tuisku, Liisa	1977
Rikkonen, Sigrid Pamela	1934	Tuominen, Serafia	1920
Rintakoski, Martta	1978	Tägtström, Anna Elwa	1965
Rosenberg, Jenny	1953	Valtimo, Aino	1967
Rosenblad, Amanda	1915	Vanninen, Johanna	1982
Rosengrén, Selma Augusta	1906	Viitanen, Ester Anna Elisabet	1952
Rosenqvist, Mathilda Charlotta	1913	Vuorio, Eva	1981
Rostedt, Johanna	1919	Wartiainen, Olga Genoveva	1907
Ruissalo, Ida	1952	Wasama, Martta	1973
Ruuskanen, Vilma	1949	Wasenius, Sofia Alexandra	1910
Rytiluoto, Selma	1967	Wennerqvist, Johanna Charlotta	1906
Saaristo, Elisabeth Adolfinä	1923	Wennerqvist, Johanna Gustafva	1906
Saesmaa, Tuovi	1980	Weseloff, Hilda Vilhelmina	1929
Salmi, Olga	1959	Widbom, Elsa	1949
Sandberg, Ofelia Vilhelmina	1932	Widbom, Signe	1965
Sandberg, Paulina Henrika	1924	Wilén, Maria Kristina	1910
Sandlund, Gustava Vilhelmina	1906	Willgrén, Maria Kristina	1910
Savela, Saimi Aurora	1953	Winstén, Hilda Sofia	1929
Savolainen, Ida	1943	Winstén, Hilma	1927
Schadewitz, Rosa Wilhelmina	1934	Ylitörmä, Fanny Allida	1959
von Schoulz, Ellen	1940	Ylönen, Tyyne	1947
von Schoulz, Olga	1936	Åkerberg, Frida Elvira	1964
Selin, Eva Elin	1929	Östenson, Hildur Katarina	1958
Sevander, Hilda Adéle	1958		

Pensionärer i det nya Hemmet 1982-1998

<i>Namn</i>	<i>Inflyttad</i>		
		Morne, Wilhelm	1983
Alalahti, Maire	1983	Nieminen, Oili	1983
Alftan, Doris	1997	Nyholm, Airi	1988
Antikainen, Aini	1983	Nyholm, Rurik	1988
Arvola, Doris	1983	Osenius, Anni-Katarina	1990
Arvola, O.	1983	Paatero, Eila	1992
Aulamo, Helmi	1987	Pakarinen, Eero	1988
Auttila, Liisa	1981	Pakarinen, Hilikka	1988
Björkenheim, Aili	1983	Pulkkinen, Dagmar	1987
Brander, Hilikka	1987	Puuperä, Alli	1988
Gyllenberg, Carin	1983	Rancken, Gretel	1994
Helin, Siiri	1988	Reims, Ulla	1997
Helin, Toivo	1988	Rimpinen, Elly	1996
Hell, Hjärdis	1984	Saarikorpi, Irja	1997
Helme, Kerttu	1991	Salminen, Toini	1996
Irjala, Säde	1983	Sirén, Elli	1983
Jarske, Linnea	1988	Sjöholm, Alli	1983
Juslén, Sirkka	1993	Strömmer, Gunnar	1994
Järveläinen, Maila	1983	Strömmer, Salli	1994
Karhunmaa, Paavo	1983	Säilä, Irja	1984
Kivelä, Anna	1992	Vainio, Kerttu	1990
Kivikoski, Armi	1983	Valmari, Hilikka	1995
Koskinen, Eino	1997	Vesanto, Marja-Liisa	1989
Koskinen, Eva-Maija	1997	Vesanto, Osmo	1989
Kukkasniemi, Aune	1990	Virkkunen, Kaisu	1990
Kuusisto, Helvi	1991	Virtanen, Mirja	1983
Laatikainen, Airi	1993	Wallenstjerna, Marjatta	1997
Laihonen, Aili	1995	von Weissenberg, Monica	1985
Laurell, Janina	1985	Widing, Martha	1983
Lehto, Anna E.	1983	Wirzenius, Saara	1988
Lilja, Eva-Maja	1983	Zimmer, Birgit	1983
Lybeck, Åsa	1990		
Länsivaara, Dorothy	1995		
Makkarus, Ester	1983		
Merenmies, Irma	1988		

ISBN-952-91-0782-X
Åbo Akademis tryckeri
Åbo 1999